

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ - ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΦΩΚΑ
ΜΑΡΙΑ ΣΦΗΚΟΥΡΗ

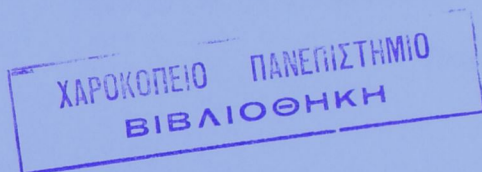
ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΝΟΒΡΗΣ 1998

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ – ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ

ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΦΩΚΑ

ΜΑΡΙΑ ΣΦΗΚΟΥΡΗ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΝΙΟΒΡΗΣ 1998

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ – ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

*“Οποιος γνωρίζει να ακούει τους άλλους,
σημαίνει ότι έχει μάθει πολλά”*

Πλίνιος

Μελέτη από τις καθηγήτριες
Οικιακής Οικονομίας
Αικατερίνη Φωκά
Μαρία Σφηκουρή

Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνιος Ρήγας

Λευκωσία – Νιόβρης 1998

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.	Ανάλυση των δεδομένων της έρευνας και των Στοιχείων που συγκεντρώθηκαν	4
1.1.	Η έννοια της πειθαρχίας	5
1.2.	Η έννοια της μάθησης	12
1.3.	Οι σκοποί και στόχοι της Εκπαίδευσης στην Κύπρο	17
1.4.	Η παιδαγωγική σημασία της της πειθαρχίας και της μάθησης Η σχέση των δύο εννοιών	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.	Παράθεση δεδομένων με βάση συγκεκριμένες έρευνες και στοιχεία	29
2.1.	Τα προβλήματα πειθαρχίας στα σχολεία μας – Αιτίες που τα προκαλούν	30
2.2.	Αίτια του προβλήματος “απειθαρχία”	41
2.3.	Πως ο εκπαιδευτικός αντιμετωπίζει τα προβλήματα πειθαρχίας; Οι ποινές	44
2.4.	Πως η πειθαρχία με τα υπάρχοντα δεδομένα μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας μάθησης;	49
3.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	54
4.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	61
5.	ΠΙΝΑΚΑΣ 1	
5.1.	Αρχαία ρητά και γνωμικά	63
5.2.	Γνώμες μεγάλων ανδρών	64
6.	ΠΙΝΑΚΑΣ 2	
6.1.	Αρχαία ρητά, γνωμικά	65
6.2.	Παροιμίες	66
6.3.	Γνώμες μεγάλων ανδρών	66
7.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

“ Όταν πρόκειται να εκπαιδεύσεις και να μορφώσεις μια ψυχή, πρέπει προηγουμένως να την οδηγήσεις στο λιμάνι”.

Χαρακτηριστικά λόγια του μεγάλου δασκάλου και πατέρα της εκκλησίας μας Ιωάννη του Χρυσόστομου. Λόγια διαχρονικά, που δε χάνουν ποτέ την αξία τους, που ακούονται πάντοτε επίκαιρα.

Λόγια που για μας τους εκπαιδευτικούς πρέπει να είναι φάρος – καθοδηγητής στη διάρκεια του εκπαιδευτικού μας έργου. Οι εκπαιδευτικοί διαπλάθουμε χαρακτήρες, προετοιμάζουμε τους ανθρώπους του αύριο που θα διακυβερνήσουν αύριο αυτό τον τόπο.

Είναι γι’ αυτό που στο πλαίσιο του προγράμματος εξομοίωσης Κυπρίων Πτυχιούχων Χ.Α.Σ.Ο.Ο. επιλέξαμε ως θέμα για την πτυχιακή μας μελέτη τη σχέση πειθαρχίας-μάθησης στην τάξη.

Πειθαρχία και μάθηση είναι δύο σημαντικές έννοιες που πρέπει να συνυπάρχουν όχι μόνο στη σχολική αλλά στην καθημερινή μας ζωή. Στη διαδικασία ετοιμασίας της πτυχιακής μας μελέτης καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε ο Αναπληρωτής Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Αντώνιος Αθ. Ρήγας, τόσο με τις συμβουλές του, όσο και με τα σχετικά συγγράμματα του, τον οποίο και ευχαριστούμε.

Χρησιμοποιήσαμε, επίσης, σχετική βιβλιογραφία, έρευνες που έγιναν σε σχολεία της Κύπρου και τέλος τις δικές μας εμπειρίες και πείρα που έχουμε αποκτήσει από τη θητεία μας στα σχολεία της Κύπρου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πειθαρχία και μάθηση, δύο έννοιες που έχουν άμεση σχέση με το σχολικό περιβάλλον, δύο έννοιες που συντείνουν τα μέγιστα στην υλοποίηση των στόχων, όπως αυτοί καθορίζονται για την Κυπριακή εκπαίδευση και γενικά για την εκπαίδευση σε ολόκληρο τον κόσμο.

Έχουν σχέση μεταξύ τους αυτές οι δύο έννοιες και αν έχουν ποια είναι αυτή; Ποιος ο ρόλος της πειθαρχίας; Πόσο βοηθά στη μάθηση η πειθαρχία και τι συμβαίνει στην αντίθετη περίπτωση; Υπάρχουν σήμερα στα σχολεία μας πειθαρχικά και μαθησιακά προβλήματα και που οφείλονται αυτά; Πως μπορούν να ξεπεραστούν;

Αυτά και άλλα ερωτήματα θα βρουν πιστεύουμε την απάντηση τους στη μελέτη που ακολουθεί, αφού αυτός είναι ο σκοπός της.

Μετά τον πρόλογο και την εισαγωγή στη μελέτη μας ακολουθούν δύο κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε και αναλύουμε τα δεδομένα της μελέτης και στεκόμαστε περισσότερο στις έννοιες της πειθαρχίας και της μάθησης. Έμφαση δίνεται στη σχέση και στην παιδαγωγική σημασία των δύο αυτών σημαντικών για τη σχολική ζωή, εννοιών.

Δύο έννοιες από τις οποίες εξαρτάται κατά ένα μεγάλο ποσοστό και η υλοποίηση των στόχων που θέτει η παιδεία της Κύπρου.

Ειδικά στη φετινή χρονιά '98-'99 αποκτά ιδιαίτερη σημασία, αφού στόχος του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου είναι η διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παραθέτουμε συγκεκριμένα στοιχεία για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στα σχολεία μας σ' ό,τι αφορά την πειθαρχία, με συγκεκριμένα στοιχεία, όπως αυτά προκύπτουν και από δύο συγκεκριμένες έρευνες (βλέπε σχετική βιβλιογραφία). Ακόμη προχωρούμε σε παράθεση στοιχείων για τα πειθαρχικά προβλήματα που προχωρούμε σε παράθεση στοιχείων για τα πειθαρχικά προβλήματα που παρατηρούνται στα σχολεία μας, τις ποινές που επιβάλλονται, το ρόλο που διαδραματίζει και που πρέπει να διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός.

Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται, με βάση τα στοιχεία σύγκριση των δύο εννοιών, της πειθαρχίας και της μάθησης και αναλύεται η μεταξύ τους σχέση.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα και τον επίλογο στον οποίο γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση της όλης μελέτης.

Σίγουρα το θέμα: "Η σχέση πειθαρχίας – μάθησης μέσα στην τάξη", είναι ευρύ και θα μπορούσαμε να περιλάβουμε πολλές άλλες απόψεις και στοιχεία στο πλαίσιο της μελέτης μας αυτής. Πιστεύουμε ότι έχουμε περιλάβει τα στοιχεία εκείνα που είναι απαραίτητα για να καλύψουμε σφαιρικά το όλο θέμα και να δώσουμε στον καθένα να αντιληφθεί ποια ακριβώς είναι η σχέση πειθαρχίας – μάθησης μέσα στη σχολική ζωή και ποια κατάσταση επικρατεί σήμερα στα σχολεία μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΘΗΚΑΝ

- 1.1. Η έννοια της πειθαρχίας
- 1.2. Η έννοια της μάθησης
- 1.3. Οι σκοποί και οι στόχοι της εκπαίδευσης στην Κύπρο
- 1.4. Η παιδαγωγική σημασία της Πειθαρχίας και της μάθησης
Η σχέση των δύο εννοιών

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ

Η λέξη πειθαρχία επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Σημαίνει την υπακοή, την ευπείθεια, την αρετή, την τάξη, την ασφάλεια, ακόμη και την υποταγή. Συνώνυμά της είναι η ευταξία και ο σεβασμός. Αντίθετα η ανυποταγή, η παρακοή, η απειθαρχία, η ανυπακοή.

Αν ετυμολογήσουμε τη λέξη θα δούμε ότι η ετυμολογία της προέρχεται από το ρήμα πειθαρχώ (πειθώ + αρχή που σημαίνει εξουσία). Σημαίνει υπακούω στις αρχές ή στους ανωτέρους, είμαι πειθαρχικός.

Η πειθαρχία, ως έννοια, είναι κοινωνική αρετή, η οποία πρέπει να χαρακτηρίζει ένα άτομο, για να υπάρχει γαλήνη και πρόοδος στην κοινωνία της ταραγμένης εποχής που ζούμε σήμερα. Σίγουρα, αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες για την ομαλή διαβίωση και την πρόοδο των ανθρώπων σε μια κοινωνία, είτε χώρα είναι αυτή είτε πόλη είτε χωριό είτε σχολείο είτε ακόμη και η ίδια η οικογένεια.

Τι είναι λοιπόν, η πειθαρχία;

Είναι η υπακοή, ενσυνείδητη ή επιβαλλόμενη, στους νόμους, τους κανονισμούς, τους ηθικούς κανόνες και έθιμα και τις διαταγές των ανωτέρων, που ρυθμίζουν την κοινωνική συμβίωση. Είναι η υπακοή και η υπεύθυνη συμμόρφωση στους νόμους και τους άρχοντες τους κράτους.

Όπου δεν υπάρχει πειθαρχία, επικρατεί αναρχία, η οποία φέρνει την καταστροφή. Ο Σοφοκλής στην τραγωδία του “Αντιγόνη”, αναφέρεται με επιγραμματικό τρόπο στην αναρχία λέγοντας:

“αναρχίας δε μείζον ουκ εστι κακόν», στίχ. 880

Χωρίς πειθαρχία διασαλεύεται η εύρυθμη λειτουργία των διαφόρων κοινωνικ^{ων} θεσμών, όπως της οικογένειας, του σχολείου, του στρατού, των διαφόρων άλλων κρατικών υπηρεσιών κ.λ.π. και απειλείται με πλήρη αποδιοργάνωση η κοινωνία ολόκληρη, με συνέπεια τον τελικό αφανισμό της.

Μορφές της πειθαρχίας

Διακρίνεται: α) Σε **εξωτερική ή ετερόνομη** (υποταγή σε εξωτερικό εξαναγκασμό από φόβο ή άλλα αίτια), και β) σε **εσωτερική ή αυτοπειθαρχία** (θεληματική, συνειδητή υπακοή στους νόμους και τους ηθικούς κανόνες).

Η εξωτερική πειθαρχία αναγκάζει το άτομο να υποτάξει τη βούλησή του στην ομαδική, να περιορίσει την ελευθερία του. Η πειθαρχία ουσιαστικά δε δεσμεύει την ελευθερία του ατόμου, ούτε περιορίζει τη βούληση, γιατί οι νόμοι επιτρέπουν την ελευθερία μας μέχρι το σημείο που δεν ενοχλείται ο άλλος. Παρακούοντας τους νόμους ξεχνάμε τα καθήκοντά μας προς το κοινωνικό σύνολο, αλλά και "η αληθινή ελευθερία δεν είναι να κάνει κανείς ό,τι θέλει, αλλά ό,τι έχει δικαίωμα να κάνει". Επίσης η υπερβολική ελευθερία οδηγεί στην αναρχία και αυτή στην τυραννία.

Η εσωτερική πειθαρχία, η αυτοπειθαρχία (ηθική πειθαρχία), σημαίνει ότι κατορθώνουμε να γίνουμε κύριοι του εαυτού μας, ότι υποτάσσουμε τα πάθη μας και τις αδυναμίες μας και πειθαρχούμε στην λογική. Η αυτοπειθαρχία καθοδηγείται από τη φωνή της συνείδησης, που είναι η υπακοή στις ηθικές αρχές και αποτελεί γνώρισμα ολοκληρωμένης προσωπικότητας.

Με την αυτοπειθαρχία, λοιπόν, αποκτούμε αυτοκυριαρχία, αποφεύγουμε την αναγκαστική πειθαρχία, ή την επιβολή ποινών και προχωρούμε με σταθερότητα στην επίτευξη των ανώτερων σκοπών της ζωής. Η αυτοπειθαρχία κάνει τον άνθρωπο πραγματικά ελεύθερο. Γιατί ο άνθρωπος μόνος του δέχεται κανόνες και αρχές και χωρίς εξωτερικό εξαναγκασμό αλλά από εσωτερική παρόρμηση, υπακούει στη φωνή της συνείδησης, πειθαρχεί σ' αυτήν, επειδή αυτό απαιτεί το κοινό καλό και η συνείδηση του χρέους. Η ηθική πειθαρχία (το άτομο υπακούει στη συνείδηση και τον ηθικό νόμο) είναι δείγμα ισχυρής βούλησης, πνευματικής καλλιέργειας, ηθικής τελείωσης και γνώρισμα ελεύθερου ανθρώπου.

Φυσικά υπάρχει και η άλλη πλευρά της πειθαρχίας που υποστηρίζει ο Ρουσσώ και την οποία πολύ παραστατικά παραθέτει στο βιβλίο του ο Αντώνιος Αθ. Ρήγας, αναπληρωτής καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του

Πανεπιστημίου Αθηνών.* Αναφέρει σχετικά: “ Οι παιδαγωγικές του απόψεις (δηλαδή του Ρουσσώ) έχουν πολλές αδυναμίες, αλλά άσκησαν μεγάλη επίδραση στη νεότερη παιδαγωγική σκέψη και πράξη. Πολλοί ομιλούν για “κοπερνίκειο” επανάσταση, που προκάλεσε ο Ρουσσώ στην παιδαγωγική επιστήμη.

Από τα αδύνατα σημεία της παιδαγωγικής διδασκαλίας του είναι:

Η αρνητική αγωγή που υποστηρίζει μέχρι την ηλικία των 12 ετών. Αφήνει το παιδί στη φυσική εξέλιξή του και αποκλείει κάθε παρέμβαση του παιδαγωγού, αποκλείει, δηλαδή, κάθε θετική αγωγή. Η νεότερη παιδαγωγική αντίληψη έρχεται σε αντίθεση με την άποψη αυτή. Ασφαλώς δε θα επιδιωχθεί να γίνει το παιδί της ηλικίας αυτής ένας επιστήμονας, αλλ’έχει ανάγκη παιδαγωγικής βοήθειας για να αναπτυχθεί πνευματικά. Οι πνευματικές δυνάμεις του πρέπει να αναπτυχθούν από την παιδική ηλικία. Δεν είναι δυνατό να αφεθεί το παιδί στην τύχη της φυσικής εξελίξεώς του. Η νοητική, η αισθητική, η ηθική και θρησκευτική αγωγή του παιδιού πρέπει πολύ νωρίς. Η φύση μόνη της δεν επαρκεί.

- Ο χρησιμοθηρικός χαρακτήρας, που δίνει στην αγωγή, είναι μονομερής. Πέρα από τα χρήσιμα και αναγκαία για τη ζωή είναι και η γενική καλλιέργεια και πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου, ένας από τους κορυφαίους στόχους της αγωγής.

Η αισιοδοξία του για την απόλυτη αγαθότητα του ανθρώπου δεν είναι ορθή, όπως αναπτύχθηκε ήδη και στα προηγούμενα. Ο άνθρωπος φέρει και καλές και κακές προδιαθέσεις και ο ρόλος της αγωγής είναι αποφασιστικός.

Ο Ρουσσώ αντιτάσσεται σε κάθε μορφή πειθαρχίας και τάξεως, γιατί πιστεύει ότι το παιδί, πρέπει να αναπτύσσεται με απόλυτη ελευθερία. Η άποψη αυτή δεν είναι σύμφωνη με τις επαγγελίες του σύγχρονου σχολείου. Η χωρίς ακρότητες τάξη και πειθαρχία στο σχολείο υπηρετεί τους σκοπούς της αγωγής. Η ασυδοσία και πλήρης αναρχία στο σχολείο δεν υπηρετεί την κοινωνικοποίηση του παιδιού, που είναι μια από τις βασικότερες επιδιώξεις της σύγχρονης αγωγής.”

** Παιδαγωγική Επιστήμη, Διαχρονική Παρουσίαση και Κριτική θεώρηση της Αγωγής, Αντώνιου Αθ. Ρήγα, Αναπληρωτή καθηγητή Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1993, σελ. 183-184.*

Σημασία και αξία της πειθαρχίας

Η πειθαρχία είναι φαινόμενο της κοινωνικής ζωής. Η υπακοή είναι απαραίτητη στη ζωή. Σε κάθε οργάνωση, πολιτική, κοινωνική, εθνική, αλλά και σε κάθε υπηρεσία κρατική ή ιδιωτική, η πειθαρχία αποτελεί το θεμέλιο για την ομαλή λειτουργία τους.

Είναι απαραίτητη στο σχολείο, στην οικογένεια, στην Εκκλησία, ιδιαίτερα στο στρατό και σε κάθε οργανωμένο σύνολο. Είναι αναγκαία, για την προκοπή του ατόμου, αλλά και της κοινωνίας, γιατί με αυτή επιτυγχάνεται η πρόοδος και η αντιμετώπιση των κινδύνων. Τα κράτη προσοδεύουν, όταν οι πολίτες τους υπακούουν στους νόμους και αγωνίζονται για την τήρησή τους.

Η πειθαρχία είναι σπουδαία αρετή του ανθρώπου και βασικός συντελεστής γαλήνης, προόδου και ευημερίας. Αποτελεί δημιουργική δύναμη, γιατί φέρνει την τάξη και την ενότητα, ο άνθρωπος εργάζεται ελεύθερα, αφού οι δυνάμεις πολλαπλασιάζονται για την ατομική και κοινωνική πρόοδο. Όπου λείπει η πειθαρχία, όπου παραβιάζονται οι νόμοι, οι κοινωνικοί θεσμοί, οι ηθικές αρχές, εκεί υπάρχει αναρχία, αποσύνθεση και βία. Η αξία της πειθαρχίας τονίζεται από τα πανάρχαια χρόνια, από νομοθέτες και φιλοσόφους γι' αυτό και οι αρχαίοι Έλληνες είχαν θέσει το "Νόμο" ως τον μόνο κύριο των ελεύθερων πολιτών. Την πειθαρχία εκθειάζει πολύ κι ο Χριστιανισμός τόσο με τα λόγια του Χριστού, όσο και με το παράδειγμα των απείρων μαρτύρων της Χριστιανικής πίστης. Από τους Ευαγγελιστές εξάλλου γνωρίζουμε ότι ο Χριστός πέρασε την παιδική του ηλικία κοντά στους γονείς του, σύμφωνα με το θέλημα του πατέρα του, και επισφράγισε την υπακοή του με το σταυρικό θάνατο.

Ο Καντ στο βιβλίο του "Περί Παιδαγωγικής" παρατηρεί ότι:

“Η πειθαρχία εμποδίζει τον άνθρωπο να αποκλίνει από τον προορισμό του, από τον ανθρωπισμό, παρασυρόμενος από τις ζωώδεις ορμές του. Η πειθαρχία καθιστά τον άνθρωπο ικανό να αισθάνεται το κράτος του νόμου”. Σε άλλο σημείο, εξάλλου αναφέρει χαρακτηριστικά: « Το παιδί οφείλει να εθισθεί στην πειθαρχία και στην τάξη. Κάθε αμόρφωτος είναι

βάρβαρος και κάθε απειθάρχητος είναι άγριος”.

Η πειθαρχία, λοιπόν, είναι απαραίτητη για την κοινωνική συμβίωση, γιατί με αυτή πετυχαίνονται οι επιδιωκόμενοι σκοποί σ’ όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Σημασία και ωφέλειες της πειθαρχίας

Ποια είναι η σημασία και ποιες οι ωφέλειες της πειθαρχίας; Μερικές παραθέτουμε στη συνέχεια:

1. Εξασφαλίζει τη γαλήνη και την αρμονική συμβίωση.
2. Επιβάλλει την τάξη στα άτομα και στη δράση των ομάδων.
3. Ενώνει τους πολίτες και εμπνέει τη δημιουργική δραστηριότητα.
4. Καλλιεργεί κοινωνικές αρετές, όπως την υπομονή, την αυτοκυριαρχία, την εργατικότητα και τη συνεργασία, που είναι απαραίτητες για την πρόοδο και τη δημιουργία.
5. Αναπτύσσει τις ικανότητες του ατόμου και δημιουργεί ολοκληρωμένη προσωπικότητα.
6. Συμβάλλει στην πρόοδο ατόμων και γενικά της κοινωνίας, γιατί θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού.
7. Προάγει τον άνθρωπο σε ηθική προσωπικότητα.
8. Καλλιεργεί τη συνείδηση του χρέους.

Για να αντιληφθούμε ακόμη περισσότερο τη σημασία και γενικά τις ωφέλειες της πειθαρχίας είναι απαραίτητο να δούμε τι θα συνέβαινε στην περίπτωση έλλειψης πειθαρχίας.

Τι θα συνέβαινε, λοιπόν, σε μια κοινωνία όπου υπερισχύουν η πειθαρχία και η ανυπακοή; Ποια θα ήταν η κατάσταση;

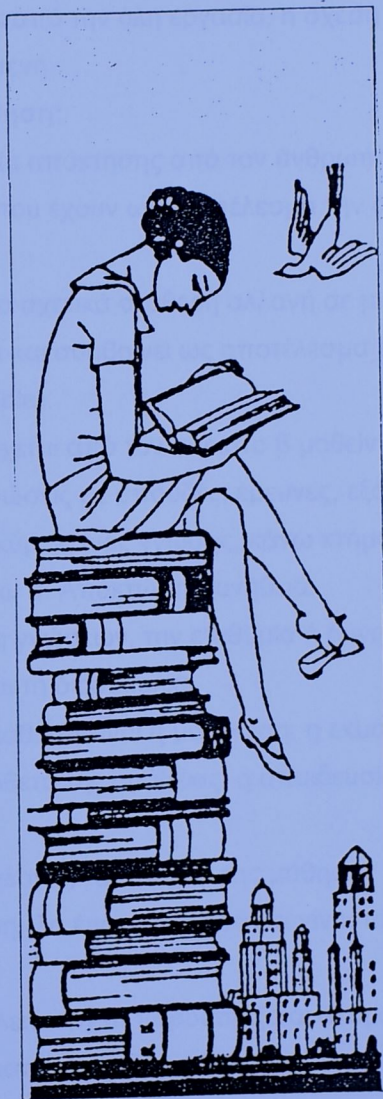
1. Η ανυπακοή στους νόμους, η έλλειψη πειθαρχίας οδηγεί στην αναρχία και τη διάλυση.
2. Επικρατεί η βία και η τρομοκρατία.
3. Προκαλεί αβεβαιότητα και ανασφάλεια για το αύριο.
4. Εμποδίζει τη συνεργασία και την αρμονική συμβίωση.
5. Υποσκάπτει τα θεμέλια του κράτους και δημιουργεί καταστροφές, γιατί διασαλεύει την τάξη και την κοινωνική γαλήνη.
6. Εμποδίζει την πρόοδο του ατόμου και της κοινωνίας και καταστρέφει τον πολιτισμό.

Έχουμε πλείστα παραδείγματα όπου βλέπουμε να υπερισχύουν οι ομάδες ή τα άτομα που πειθαρχούν και ακολουθούν τους κανόνες της πειθαρχίας.

Ο πειθαρχημένος στρατός νικά τον απειθάρχητο αντίπαλό του. Η αναρχία του στρατού στη Μ. Ασία, έφερε τη Μικρασιατική καταστροφή. Η ζωή των Σπαρτιατών στηριζόταν στην πειθαρχία και την τάξη. Οι Ρωμαίοι επιβλήθηκαν στους γείτονες τους με την πειθαρχία που υπήρχε στο στρατό και στην οικογένεια. Παράδειγμα ευπειθείας και υπακοής στους νόμους είναι ο Αριστείδης, ο Σωκράτης. Με βάση όλα αυτά τα δεδομένα θα μπορεί κάλλιστα να διερωτηθεί κάποιος: “ Σήμερα που ο άνθρωπος κατάφερε στις πλείστες χώρες και κοινωνίες να ζει δημοκρατικά και ελεύθερα πως μπορεί να καθιερώσει την πειθαρχία μέσα στα φυτώρια, των αυριανών ηγητόρων, αυτού του πλανήτη, δηλαδή τα σχολεία;”

Η απάντηση είναι απλή. Έχουμε τα παραδείγματα του παρελθόντος. Έχουμε τις αρχές πάνω στις οποίες μπορούμε να σταθούμε και να οικοδομήσουμε, ώστε να αποφεύγουμε τα οποιοδήποτε είδους καταπιεστικά μέτρα, για να πετύχουμε την πειθαρχία μέσα στην τάξη, μέσα στο σχολείο. Η συνεννόηση, η συνεργασία, η προώθηση της ανάπτυξης, της πρωτοβουλίας και δημιουργικότητας των παιδιών, η αγάπη είναι στοιχεία που αν τα προωθήσουμε παράλληλα με το διδακτικό μας έργο, θα φέρουν την πειθαρχία. Μια πειθαρχία που είναι τόσο

απαραίτητη στη σημερινή κοινωνία, αφού είναι παράγοντας προόδου και πολιτισμού*.

*Σημείωση: Αρχαία ρητά και γνωμικά, καθώς και γνώμες μεγάλων αντρών για την πειθαρχία στο πίνακα 1, σελ.55.

1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στην εποχή που ζούμε, όπου συνεχώς αυξάνεται η ανάγκη για το καθένα από μας για μια δια βίου παιδεία, η μάθηση έχει τεράστια σημασία. Σίγουρα, όπως φαίνεται μέσα και από την όλη εργασία, η σχέση της μάθησης με την πειθαρχία είναι πολύ στενή.

Τι είναι λοιπόν, η μάθηση;

Είναι η διαδικασία απόκτησης από τον άνθρωπο γνώσεων, εμπειριών και επιδεξιότητας σε κάτι, που έχουν ως αποτέλεσμα την αλλαγή της συμπεριφοράς του.

Μάθηση είναι μια σχετικά σταθερή αλλαγή σε μια δυνατότητα της συμπεριφοράς η οποία και συμβαίνει ως αποτέλεσμα ενισχυμένης πρακτικής (Γκ.Α. Κιμπλ, G.A. Kimble).

Η λέξη **μάθηση** προέρχεται από τον αόριστο β μαθεῖν του μαθαίνω που σημαίνει:

1. Αποκτώ γνώση ή γνώσεις με σπουδές, έρευνες, εξάσκηση ή πείρα, διδάσκομαι 2. γίνομαι κύριος μιας γνώσης, κάνω κτήμα μου αυτό που διδάσκομαι, αφομοιώνω 3. Αποκτώ τη συνήθεια.

Σημαίνει την απόκτηση γνώσεων, την επιθυμία ή δύναμη για γνώση, την προσπάθεια, ακόμη και τη διδασκαλία.

Συνώνυμα της λέξης μάθηση είναι η μόρφωση, η εκμάθηση, η παιδεία, η εμπειρία, η πείρα. Αντίθετα της αμάθειας, η απαιδευσία, η άγνοια, η αδαημοσύνη.

Σύμφωνα με την ψυχολογία, τα στοιχεία της μάθησης είναι το ερέθισμα – ο άνθρωπος – αντίδραση. Τα έμφυτα προσόντα γίνονται επίκτητα προτερήματα με τη μάθηση.

Η μάθηση, ως λειτουργία, παρουσιάζεται ακόμα και στα ζώα. Έρευνες που έκαναν ειδικοί επιστήμονες (Ιβάν Πέτροβιτς Παβλόφ, 1849-1936) απέδειξαν ότι οι νόμοι που διέπουν τη μάθηση στα ζώα σχετίζονται με τους νόμους της ανθρώπινης μάθησης (Νόμος της άσκησης, νόμος της συνάφειας). Οι θεωρίες οι οποίες αναφέρονται στη μάθηση είναι πολλές και συχνά έρχονται σε σύγκρουση

μεταξύ τους. Αξιόλογες είναι οι μελέτες του Πιαζέ που αναφέρονται στη μάθηση κατά την παιδική ηλικία.

Πολλοί ψυχολόγοι και παιδαγωγοί ασχολήθηκαν με τη σημασία της μάθησης, όπως ο Ε.Ρ. Γκάθρη (E.R. Guthrie, 1886-1959), ο Ε.Κ. Τόλμαν (E.C. Tolman, 1886-1959), π Κλαρκ Λ. Χαλ (Clark L. Hull, 1884-1949), ο Χάρυ Φ. Χάρλοου (Harry F. Harlow) κ.ά.

Σημασία και ωφέλειες της μάθησης

Η μόρφωση αποκτιέται με επίπονη προσπάθεια είχε τονίσει πολύ προφητικά ο μεγάλος παιδαγωγός Αριστοτέλης, ενώ ο Πλούταρχος τονίζει ότι χωρίς τη μάθηση δεν είναι δυνατό τίποτε να κάνει κανείς.

Σίγουρα η μάθηση είναι αποτέλεσμα μόχθου, επίπονης προσπάθειας και απαιτεί καταβολή δυνάμεων από τον άνθρωπο. Με τη μάθηση το άτομο αποκτά γνώσεις, εμπειρίες χρήσιμες για τη ζωή. Για να έχει όμως, θετικά αποτελέσματα πρέπει να έχει ως βάση τις ηθικές αρχές. Παράγοντες που συντελούν στη μάθηση είναι η παιδεία, η οικογένεια, το σχολείο, η πολιτεία.

Στην εποχή που ζούμε σήμερα, την εποχή των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης, η μάθηση αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία, ενώ θα μπορούσε να πει κανείς, ότι κατακτιέται πιο εύκολα, λόγω των τεχνικών μέσων που έχουμε στη διάθεση μας.

Η τηλεόραση και ιδίως το INTERNET είναι δύο από τα βασικά στοιχεία της εποχής μας που όχι μόνο μπορούν να βοηθήσουν, αλλά – κι αυτό είναι που έχει σημασία – να προωθήσουν, να καθιερώσουν τη μάθηση, ανεξαρτήτως ηλικίας και περιβάλλοντος.

Επειδή το θέμα μας, όμως είναι η σχέση πειθαρχίας – μάθησης μέσα στην τάξη, εκείνο που επιβάλλεται είναι η χρησιμοποίηση ή καλύτερα η αξιοποίηση αυτών των μέσων από το δάσκαλο, από το σχολείο. Είναι σίγουρο ότι η αξιοποίηση αυτών των μέσων θα βοηθήσει τα μέγιστα και στον τομέα της πειθαρχίας, αφού θα κεντρίσει τον ενδιαφέρον των μαθητών και θα επιδεικνύουν

μεγαλύτερο ενδιαφέρον, περισσότερη προσοχή και κατ' επέκταση μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαδικασία της διδασκαλίας και μάθησης.

Αποτελέσματα της μάθησης

Τα αποτελέσματα της μάθησης είναι πολλά και λίγο πολύ σε όλους γνωστά.

Αναφέρουμε μερικά:

1. Διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες.
2. Αναπτύσσει την κρίση, καλλιεργεί την αντίληψη.
3. Εξανθρωπίζει και ηθικοποιεί τον άνθρωπο.
4. Συντελεί στη διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας.
5. Απαλλάσει το άτομο από την αμάθεια, την άγνοια και τη μοιρολατρία.
6. Ενεργοποιεί τις πνευματικές δυνάμεις του ατόμου και συντελεί στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της ζωής.

Για να επιτευχθούν όλα αυτά τα αποτελέσματα είναι απαραίτητο, για κάθε περίπτωση να καθορίζονται οι συγκεκριμένοι στόχοι της μάθησης. Ενδεικτικά της αξίας που έχει ο καθορισμός συγκεκριμένων στόχων για τη μάθηση αλλά και της τεράστιας σημασίας που έχει η έννοια της μάθησης στη σημερινή εποχή είναι και τα όσα τονίζονται στις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου για το θέμα της Ευρωπαϊκής Διάστασης για Εκπαιδευτικούς* όπου καθορίζονται συγκεκριμένοι στόχοι μάθησης.

Σύμφωνα με τις οδηγίες οι στόχοι μάθησης ενός προγράμματος για την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση θα πρέπει να αποβλέπουν στο να καταστήσουν ικανούς τους μαθητές:

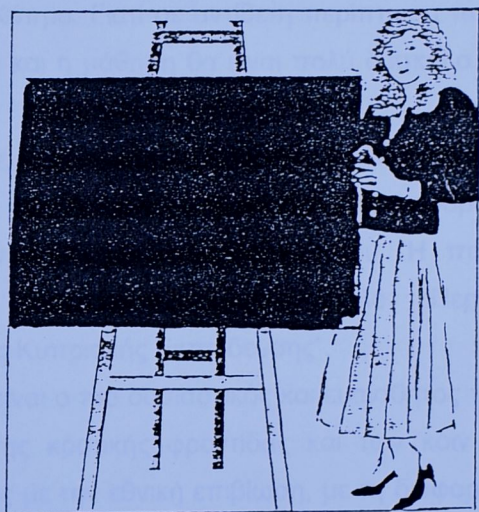
- Να μαθαίνουν και αναγνωρίζουν τις διαφορές που υφίστανται στην Ευρώπη.
- Να αξιολογούν αυτές τις διαφορές.

- Να αναγνωρίζουν την ποικιλία πολιτισμών ως ένα χαρακτηριστικό και να το αποδέχονται.
- Να αναπτύξουν ευαισθησία και σεβασμό για την πλουραλιστική δομή της Ευρώπης.
- Να αναπτύξουν το αίσθημα του “εμείς” απέναντι στον πολυπολιτιστικό τρόπο ζωής.
- Να αναγνωρίζουν και αποδέχονται την ενότητα της ευρωπαϊκής πολυφωνικής κοινωνίας ως μιας ανοιχτής κοινωνίας με τη δική της εθνική δομή.

Αναφορά στη σημασία της μάθησης γίνεται και στην έκθεση της ΟΥΝΕΣΚΟ για την κυπριακή εκπαίδευση^{**}. Αναφέρει σχετικά:

“ Ένας περαιτέρω σκοπός, ο οποίος αποκτά όλο και περισσότερη σημασία είναι η εισαγωγή της χαράς στη μάθηση. Δεν πρέπει αυτή η “χαρά” να εννοηθεί ως μια απλή συναισθηματική και φιλελεύθερη προσέγγιση, η οποία έπρεπε βασικά να είναι πιο σοβαρή και εντατική, αλλά να θεωρηθεί ως χαρακτηριστικό μάθησης, εφόσον όλοι γνωρίζουμε ότι η εκπαίδευση δε συμπληρώνεται με την αποφοίτηση από το σχολείο ή ακόμη και το πανεπιστήμιο. Η σημερινή κοινωνία απαιτεί μια νέα ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής για ν’ ανταποκρίνονται οι άνθρωποι στη συνεχή ανάγκη για αναπροσαρμογή και απόκτηση νέων δεξιοτήτων. Η ανεξαρτησία στη μάθηση θα αποκτήσει μεγαλύτερη σπουδαιότητα. Μαθητές και φοιτητές πρέπει να διδαχθούν πως να μαθαίνουν. Αν θεωρήσουν τη διαδικασία ως ευχάριστη, τότε η διαδικασία μάθησης θα είναι πιθανότατα επιτυχής. Αν θεωρήσουν τη μάθηση ως απλή προετοιμασία για επιτυχία εξετάσεων, τότε υπάρχει λίγη πιθανότητα να αποκτήσουν ανεξαρτησία και ευελιξία και δε θα αποβάλουν τις εκπαιδευτικές τους παρωπίδες”.

Είναι, σε τελευταία ανάλυση, η μάθηση μια έννοια διαχρονική που μόνο πρόοδος και ευημερία μπορεί να φέρει σε μια κοινωνία. Γιατί, όπως έλεγε και ο μεγάλος Σωκράτης, οι αρετές του ανθρώπου αυξάνονται με τη μελέτη και την άσκηση**

* Η Ευρωπαϊκή διάσταση για εκπαιδευτικούς, (Υπ. Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λ/σία 9/12/1996, σελ. 6.

* Διεθνές Ινστιτούτο για Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό, Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού συστήματος της Κύπρου, ΟΥΝΕΣΚΟ, Απρίλης 1997, σελ. 24.

1.3 ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Όπως προαναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι απαραίτητο η μάθηση σε κάθε περίπτωση να έχει συγκεκριμένους στόχους, για να καθίσταται πιο αποτελεσματική.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η μάθηση πρέπει να είναι άμεσα συνυφασμένη, να εξαρτάται, από τους σκοπούς και στόχους που διέπουν την εκπαίδευση στην Κύπρο. Γιατί σε αντίθετη περίπτωση τα πράγματα θα πάρουν διαφορετική τροπή και η μάθηση θα είναι πολύ δύσκολο αν όχι ακατόρθωτο να επιτευχθεί.

Ποιοι είναι, λοιπόν, οι στόχοι, το περιεχόμενο αλλά και οι προτεραιότητες της εκπαίδευσης στην ιδιαίτερη μας πατρίδα; Αυτές καθορίζονται ξεκάθαρα στην έκδοση του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου **“Η παιδείας μας σήμερα”**. Παραθέτουμε, το σχετικό κεφάλαιο με τίτλο: “Περιεχόμενο, στόχοι και προτεραιότητες της Κυπριακής Εκπαίδευσης”.

“Η παιδεία είναι ο πιο ουσιαστικός και ευαίσθητος τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας, της κρατικής φροντίδας και των κοινωνικών επιδιώξεων. Η άμεση σύνδεσή της με την εθνική επιβίωση, με τη διαφοροποίηση της ποιότητας ζωής και την πρόοδο του συνόλου και του ατόμου επιβάλλει καλό σχεδιασμό και ορθό προσανατολισμό, ώστε να μπουν στέρεες βάσεις και να δημιουργηθούν ουσιαστικές προϋποθέσεις για κοινωνική πρόοδο και ευημερία του λαού μας.

Στα δίσεκτα χρόνια που περνά ο κυπριακός ελληνισμός, η παιδεία καλείται να διαμορφώσει άξονες αντίστασης και ανάτασης που θα κρατήσουν αδούλωτο το φρόνημα και τον πόθο για ελευθερία και δικαίωση, θα συμβάλουν στη διατήρηση της ελληνικής εθνικής του ταυτότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτόχρονα θα ενισχύουν την αλληλοκατανόηση με το σύνολο στοιχείο, με στόχο την ειρηνική συνύπαρξη και τη συνολική πρόοδο του τόπου.

Βασικός της σκοπός, λοιπόν, είναι η καλλιέργεια της ελληνικής συνειδησης και η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας της κυπριακής νεολαίας με παράλληλη συνειδητοποίηση της κρατικής οντότητας και του δικοινοτικού χαρακτήρα του

κυπριακού κράτους. Ταυτόχρονα σέβεται και τιμά την ταυτότητα των άλλων κοινοτήτων της Κύπρου στα πλαίσια των βασικών αρχών της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της ανεξιθρησκείας.

Σταθερή επιδίωξη του Υπουργείου Παιδείας είναι ο συστηματικός και υπεύθυνος προγραμματισμός, ώστε με τη συνεργασία όλων των εμπλεκομένων παραγόντων, επιθεωρητών, διευθυντών, καθηγητών, δασκάλων, γονιών, μαθητών, κοινοτικών αρχών αλλά και όλων των άλλων αρμοδίων λειτουργών, να επιτυγχάνεται η συνεχής βελτίωση και ποιοτική αναβάθμιση της προσφερόμενης εκπαίδευσης, με απώτερο σκοπό να βοηθήσει τον Κύπριο πολίτη του 21ου αιώνα να είναι έτοιμος και πρόθυμος να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος και να βαδίζει με πίστη προς τον εικοστό πρώτο αιώνα.

Ακρογωνιαίος λίθος των επιδιώξεων της κυπριακής εκπαίδευσης ήταν και είναι η ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών και των νέων με τη δημιουργία καταστάσεων που θα βοηθήσουν στην κατάκτηση της γνώσης, την ανάπτυξη ορθών στάσεων, την καλλιέργεια δεξιοτήτων, τη σφυρηλάτηση ιδανικών και αρχών προετοιμάζοντας τους έτσι για υπεύθυνη ζωή και δράση στο συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο μας. Γι' αυτό και η μόνιμη προσπάθεια για συνεχή και διαρκή επικοινωνία όλων των φορέων που ασχολούνται με την παιδεία και τον πολιτισμό.

Η βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, ο εκσυγχρονισμός του παιδαγωγικού συστήματος, η υιοθέτηση νέων μεθόδων και διδακτικών προσεγγίσεων, η εισαγωγή πρότυπων διαδικασιών και ο εμπλουτισμός του γνωστικού αντικειμένου αποτέλεσαν το βασικό άξονα των εκπαιδευτικών επιδιώξεων κατά τα τελευταία χρόνια.

Η δημιουργία πολιτών με ενσυνείδητη πίστη στις πανανθρώπινες αξίες, με αταλάντευτο προσανατολισμό στα ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της φιλοπατρίας και της δικαιοσύνης, καθώς και με σταθερή προσήλωση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κάθε ατόμου ανεξάρτητα από φυλή, θρησκεία, γένος και ηλικία, αποτελεί τη βασικότερη επιδίωξη της παιδείας μας. Η απαλλαγή από πλέγματα σοβινισμού μισαλλοδοξίας και διχόνοιας, καθώς και από λάθη του παρελθόντος με παράλληλη κριτική, αλλά και η καταπολέμηση της

μοιρολατρίας και η ανάγκη σθεναρής άρνησης και αυθαιρεσίας και της βίας αποτελούν πια μόνιμους στόχους για μια ολοκληρωμένη διάπλαση της προσωπικότητας των νέων μας.

Βασικός στόχος είναι ακόμη ο προσανατολισμός προς την Ευρώπη, η καλλιέργεια της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μέσα από την οποία επιδιώκεται η εξάλειψη των διαφορών και η διαμόρφωση του πολίτη της Ευρώπης με πολυδιάστατη κοινωνική και πολιτιστική προσέγγιση.

Η καλλιέργεια του αισθήματος αποδοχής, ανεκτικότητας και κατανόησης των συμπολιτών μας, καθώς και η δημιουργία καταστάσεων που βοηθούν το μαθητή να πλουτίζει τη ζωή του με τη χαρά της δημιουργίας και να στέκεται με ελεύθερο φρόνημα είναι υγιές κριτικό πνεύμα στο ποικιλόμορφα ερεθίσματα και τις προκλήσεις των καιρών, είναι στο επίκεντρο της προσοχής των εκπαιδευτικών λειτουργιών.

Ο εκδημοκρατισμός και η άρση της ανισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών είναι βασική ευθύνη της εκπαίδευσης μας, γιατί με αυτή πετυχαίνεται σε μεγάλο βαθμό η κοινωνική δικαιοσύνη. Μπορεί να υποστηριχθεί ανεπιφύλακτα πως η όλη προσπάθεια για ποιοτική βελτίωση και αναβάθμιση της εκπαίδευσης είναι το επακόλουθο της ανάγκης για παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε όλο το μαθητικό πληθυσμό, ανεξάρτητα από φύλο, οικογενειακή κατάσταση και κοινωνικό υπόβαθρο. Η προσπάθεια αυτή είναι στενά συναρτημένη με την ιδιαιτερότητα κάθε μαθητή.

Πρωτεύουσα όμως θέση στις επιδιώξεις του σχολείου καταλαμβάνει η διατήρηση άβυσσος της μνήμης των κατεχομένων εδαφών μας. Η ευαισθησία όλων σε θέματα εσωτερικής και εξωτερικής ελευθερίας, ψυχικού σθένους και αντίστασης ήταν και συνεχίζει να είναι ο άξονας όλων των προσπαθειών και επιδιώξεων των σχολείων μας.

Παράλληλα με τη μέριμνα για δημιουργία ενσυνείδητων και ευσυνείδητων πολιτών καταβάλλεται και προσπάθεια για σύνδεση του σχολείου με τη ζωή, το κοινωνικό σύνολο και το οικονομικό σύστημα. Συστηματικά επιδιώκεται ο συσχετισμός και η διασύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις πλατύτερες

οικονομικές, κοινωνικές, επιστημονικές, τεχνολογικές και πολιτιστικές πραγματικότητες τόσο μέσα στα πλαίσια της Κύπρου όσο και ευρύτερα.

Για υλοποίηση αυτών των εκπαιδευτικών στόχων και σκοπών το Υπουργείο Παιδείας ακολουθεί ως βασική πολιτική του τη δημιουργία όλων των κατάλληλων συνθηκών και την προώθηση όλων των αναγκαίων μέτρων, ώστε αυτοί να επιτευχθούν στο μεγαλύτερο βαθμό. Για το λόγο αυτό επιδιώκει τη στενή συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων φορέων, στα πλαίσια μιας συναινετικής και πολυδιάστατης πολιτικής της Κυβέρνησης σε συνεργασία με τη Βουλή, με τους εκπαιδευτικούς και τις οργανώσεις τους, με τους γονείς και τους Συνδέσμους τους, με τις σχολικές εφορείες και τις άλλες τοπικές αρχές, με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και με την Εκκλησία.

Στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής το Υπουργείο Παιδείας προωθεί μέτρα και ενέργειες τόσο για ποσοτική βελτίωση όσο και για ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, ώστε να προετοιμάσει τους πολίτες του 21ου αιώνα και να τους καταστήσει ικανούς να αντιμετωπίσουν όχι μόνο τα κατοχικά δεδομένα αλλά και τις προκλήσεις της νέας εποχής.

Γενικά μπορεί να παρατηρηθεί ότι στον τομέα της ποσοτικής έκτασης της εκπαίδευσης βρισκόμαστε σε αξιόλογα επίπεδα. Εν τούτοις δεν είναι δυνατό να παραβλεφθεί το γεγονός ότι υπάρχουν ακόμα δευτερεύουσας σημασίας κενά σ' ό,τι αφορά τα κτίρια και τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό. Η κατάσταση αυτή προκύπτει τόσο από την αύξηση του αριθμού των μαθητών όσο και από τη μετακίνηση πληθυσμού προς ορισμένες περιοχές.

Για το σκοπό αυτό το Υπουργείο Παιδείας έχει ξεκινήσει προγράμματα, τα οποία βρίσκονται κάτω από συνεχή εποπτεία και τα οποία προνοούν όχι απλώς την άμεση πλήρωση των αναγκών για στέγαση και για εξοπλισμό, αλλά και για τη μακροπρόθεσμη και ευρύτερη κτιριολογική ανάπτυξη και αξιοποίηση των εκπαιδευτηρίων μας ως μονάδων παροχής παιδείας σ' όλες τις ηλικίες και σ' όλα τα κοινωνικά στρώματα.

Η άλλη διάσταση της εκπαίδευσης, στην οποία το Υπουργείο Παιδείας αποδίδει τεράστια σημασία, είναι η ποιοτική της αναβάθμιση. Βασικοί παράγοντες γι' αυτό το σκοπό είναι το προσωπικό, τα αναλυτικά προγράμματα, η

δομή/οργάνωση διάφορων θεσμών του εκπαιδευτικού συστήματος και, ασφαλώς, η διαρκής παρακολούθηση, μελέτη και αξιολόγησή του" *.

Καθορίζονται, λοιπόν, σαφώς οι στόχοι της κυπριακής εκπαίδευσης. Πως όμως, θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι; Ποιο ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι έννοιες της πειθαρχίας και της μάθησης σ' αυτή την προσπάθεια;

Ποια είναι η σχέση μεταξύ αυτών των δύο εννοιών; Αυτά είναι που θα προσπαθήσουμε να καθορίσουμε στο επόμενο μέρος του πρώτου κεφαλαίου.

*" Η παιδεία μας σήμερα", Υπ. Παιδείας, 1992, σελ. 18-21.

1.4 Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝΝΟΙΩΝ

Ποια είναι η παιδαγωγική σημασία της πειθαρχίας και ποια της μάθησης; Ποια είναι η σχέση των δύο εννοιών; Μπορούν να συνυπάρξουν μέσα στο σχολείο, την τάξη; Μπορούν να αλληλοβοηθηθούν και παράλληλα και οι δύο μαζί να συνδράμουν στην προώθηση και επίτευξη των στόχων που καθορίζονται για την κυπριακή εκπαίδευση; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για την καλλιέργεια πνεύματος πειθαρχίας στα σχολεία;

Αυτά είναι μερικά ερωτήματα που γεννήθηκαν στην πορεία της μελέτης του όλου θέματος και τα οποία θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε γενικά στο μέρος αυτό. Για τη σχέση τους ειδικά στα κυπριακά δεδομένα αναφορά θα γίνει στο επόμενο κεφάλαιο.

Όλοι γνωρίζουμε ότι το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός που επωμίζεται με τη διαπαιδαγώγηση των νέων, σύμφωνα με τις αρχές της κοινωνίας στην οποία λειτουργεί.

Στο σχολείο υπάρχουν συγκεκριμένοι κανονισμοί που είναι απαραίτητοι για την ομαλή λειτουργία του. Η εφαρμογή τους, μπορούμε να πούμε, ότι είναι αυτή που καθορίζει κατά ένα μεγάλο ποσοστό και τη συμπεριφορά των μαθητών μέσα στη μικρή κοινωνία του σχολείου και της τάξης.

Η πειθαρχία στη σχολική ζωή σίγουρα, προαγγέλλει και τον αυριανό υπεύθυνο πολίτη. Κατά συνέπεια το έργο του σχολείου σε θέματα πειθαρχίας είναι ιδιαίτερα σημαντικό.

Φυσικά, ο βαθμός πειθαρχίας και μάθησης εξαρτάται άμεσα από τις δυνατότητες των μαθητών. Τι εννοούμε με αυτό; Ότι σήμερα στα σχολεία μας, με την ενιαιοποίηση και την καθιέρωση της εννιάχρονης εκπαίδευσης, οι τάξεις είναι μεικτής ικανότητας, δηλαδή σ'αυτές περιλαμβάνονται και αδύνατοι και μέτριοι και άριστοι μαθητές. Επιπρόσθετα, ο μεγάλος αριθμός μαθητών στην τάξη –30, 31, 32, 33 πολλές φορές μαθητές – δημιουργεί δύσκολες καταστάσεις τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς.

Σίγουρα τα δύο αυτά προβλήματα – τάξεις μεικτής ικανότητας και μεγάλος αριθμός μαθητών κατά τάξη – δυσκολεύουν το έργο του εκπαιδευτικού και κατά

συνέπεια το έργο της μάθησης και την επιβολή της πειθαρχίας στη σχολική κοινωνία. Να σταθούμε πρώτα στην έννοια της πειθαρχίας.

Υποχρέωση της αγωγής είναι να μεριμνήσει για την εξασφάλιση τόσο της εξωτερικής όσο και της εσωτερικής πειθαρχίας. Σύμφωνα με τις αρχές της εξελικτικής ψυχολογίας η ωρίμανση του ατόμου, η ηθική αιτιολόγηση και κρίση, αναπτύσσονται σταδιακά και η ομαλή τους ανάπτυξη καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από το άμεσο περιβάλλον του παιδιού. Ο ρόλος των γονιών και ιδιαίτερα των δασκάλων είναι σημαντικός στο να βοηθά το παιδί να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του. Η ωριμότητα αυτή πετυχαίνεται μόνο αν οι ενήλικες αφήσουν το παιδί να βιώσει καταστάσεις και όχι επιβάλλοντάς του τον τρόπο που πρέπει να σκεφθεί και να ενεργήσει. Οι γονείς είναι εκείνοι, που έχουν την πρώτη φροντίδα για τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού, την ωρίμανσή του και την πραγματοποίηση του σκοπού της ζωής που είναι η ευτυχία, του ίδιου και των συνανθρώπων του. Έχουν, λοιπόν, ιερό καθήκον να βοηθήσουν στην ψυχοσωματική καλλιέργεια του παιδιού.

Πρέπει οι γονείς να ορίζουν κανόνες που να ταιριάζουν στις ανάγκες του παιδιού και να επιμένουν σε αυτούς ωσότου να τους ξεπεράσει το παιδί μεγαλώνοντας και ωριμάζοντας. Πρέπει να θωρακίσουν τα παιδιά τους με αρχές, με ιδανικά, με “πιστεύω”, τέτοια που να διαθέτουν κύρος και αξιοπιστία, αντοχή στο χρόνο, όπως είναι οι πραγματικές αξίες της ζωής. Έτσι θα τα οδηγήσουν σε αυτοπειθαρχία, που είναι προϋπόθεση της ώριμης και δημιουργικής προσωπικότητας.

Ένας άλλος βασικός παράγοντας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου είναι ο δάσκαλος. Σύμφωνα με τον Bernard, 1972 **“η προσωπικότητα του δασκάλου ασκεί άμεση και συσσωρευτική επίδραση πάνω στις ζωές και τις μαθησιακές συνήθειες των μαθητών”**.

Για το λόγο αυτό, πρέπει ο εκπαιδευτικός, ιδιαίτερα της Μέσης Εκπαίδευσης, να νιώσει την ιδιαίτερη φύση και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των νέων, τις ειδικές ανάγκες τους αλλά και τα καθήκοντα που σχετίζονται με την ηλικία τους. Πρέπει ακόμη να γνωρίζει τις επιδράσεις που ασκούν διάφοροι παράγοντες στη συμπεριφορά τους, όπως οικογένεια, ηλικία,

ως πιθανές αιτίες της ιδιότυπης αυτής συμπεριφοράς. Ακόμη, να γνωρίζουν τα τυχόν προβλήματα που θα αντιμετωπίζουν οι μαθητές και ειδικότερα όσοι αντιμετωπίζουν προβλήματα μάθησης και έχουν προβληματική συμπεριφορά στην τάξη και στο σχολείο.

Μια τέτοια στάση του εκπαιδευτικού, κατάλληλα προσαρμοσμένη στις ειδικές ανάγκες των νέων, θα βοηθήσει όχι μόνο στην αντιμετώπιση, αλλά πολύ περισσότερο στην πρόληψη πειθαρχικών προβλημάτων στο σχολείο. Με την αγάπη του για τα παιδιά, δημιουργεί στην τάξη ατμόσφαιρα γαλήνης και ηρεμίας. Ηλεκτρίζει την ψυχή, ελκύει την προσοχή και κεντρίζει το φιλότιμο των παιδιών. Τα γεμίζει αισιοδοξία και εμπιστοσύνη για τον εαυτό τους, σιγουριά και ασφάλεια. Προάγει και αναπτύσσει ό,τι αξιόλογο έχουν να επιδείξουν τα παιδιά. Είναι προφητικά και διαχρονικά επί του προκειμένου τα λόγια του μεγάλου παιδαγωγού Pestalozzi, στο γράμμα της Stans, ότι **“του δασκάλου η καρδιά πρέπει να είναι δοσμένη στα παιδιά”**.

Στούς ώμους, λοιπόν, του δασκάλου, μετά τους γονείς, πέφτει το μεγαλύτερο βάρος κάθε μορφής αγωγής που πρέπει να προσφέρεται στα παιδιά, ώστε να αποτρέπονται οποιαδήποτε συμπτώματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς που οδηγούν σε πειθαρχικά προβλήματα στην τάξη ή σε οποιοδήποτε άλλο χώρο*. Με όλα αυτά τα δεδομένα δε χρειάζεται να έχει κάποιος ιδιαίτερες επιστημονικές ή άλλες γνώσεις, για να αντιληφθεί την τεράστια αξία και σημασία που έχει η πειθαρχία στη ζωή ενός ανθρώπου και ειδικότερα στη σχολική ζωή των μαθητών μας. Στις κοινωνίες, όπου η πειθαρχία είναι ένα από τα βασικά συστατικά επικρατούν η πρόοδος και η γαλήνη.

Είναι γι'αυτούς τους λόγους που είναι καθήκον του εκπαιδευτικού στο σχολείο και στην τάξη αλλά και σε εξωσχολικές εκδηλώσεις, όταν του παρέχεται η ευκαιρία, να καλλιεργεί την πειθαρχία, εξωτερική και εσωτερική.

Πως μπορεί όμως, η πειθαρχία να λειτουργήσει δίπλα ή καλύτερα παράλληλα με τη μάθηση;

Διαφωτιστικά και πάντοτε επίκαιρα είναι τα όσα γράφει σε σχετικό άρθρο της η Μαίρη Κουτσελίνη Ιωαννίδου** για τη διδασκαλία και τη μάθηση. Αναφέρει σχετικά:

“ Αν ρωτήσετε έναν εκπαιδευτικό τι διδάσκει, έχετε πολλές πιθανότητες να πάρετε μίαν από τις απαντήσεις: Αρχαία, Φυσική, Γυμναστική...(αν διδάσκει στη Μέση Εκπαίδευση) ή τρίτη τάξη, πέμπτη, πρώτη... (αν διδάσκει στο Δημοτικό).

Στις απαντήσεις ακριβώς αυτές αποτυπώνεται το ουσιαστικό πρόβλημα που υπάρχει στη διαδικασία διδασκαλίας – μάθησης. Διδάσκουμε μαθήματα – θέματα ή στην καλύτερη περίπτωση τάξεις, δηλαδή ένα ιδεατό – άρα ανύπαρκτο – αδιαφοροποίητο σύνολο μαθητών που είναι καθορισμένο ότι, εφόσον βρίσκονται στη συγκεκριμένη τάξη, “πρέπει” να είναι σε θέση “να μάθουν” ό,τι ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα. Είναι, όμως, γνωστό ότι ένας μεγάλος αριθμός μαθητών δεν είναι σε θέση να μάθει αυτά που με όλη την καλή διάθεση του προσφέρουμε.

Είναι επίσης, βέβαιο ότι οι μαθητές αυτοί γίνονται χρόνο με το χρόνο χειρότεροι με την έννοια ότι η συμμετοχή τους μειώνεται και τα κενά στις γνώσεις τους αυξάνονται η παρουσία τους στην τάξη γίνεται σιγά, σιγά προβληματική μια και η απειθαρχία είναι συνηθισμένο μέσο αντίδρασης στην ανία ή την αμηχανία που νιώθουν σε μια τάξη όπου παρευρίσκονται χωρίς ουσιαστικά να συμμετέχουν.

Στην Κύπρο διαπιστώθηκε πως “η πλειοψηφία των ειδικών προβλημάτων που παραπέμπονται στους εκπαιδευτικούς ψυχολόγους αφορούν προβλήματα μάθησης, χωρίς να υπάρχει νοητική καθυστέρηση και πως η συντριπτική πλειοψηφία των “προβληματικών” μαθητών προέρχεται από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις”. (Σχολική Αποτυχία, Υπουργείο Παιδείας, 1990, σ. 29). Επίσης το ίδιο το Υπουργείο δέχεται ότι μια μεγάλη μάζα μαθητών φυσιολογικής νοημοσύνης παρουσιάζει εκπαιδευτική καθυστέρηση.

** Η πειθαρχία ως παράγοντας μάθησης, πρόληψη και αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων στο σχολείο, Θεοδώρας Στρούβαλη – Μαρνέρου και Ελένης Ιάσονος – Κωνσταντίνου, Ιούνιος 1993.*

*** Η διδασκαλία σε τάξεις μεικτής ικανότητας: Προβληματική κατά την έκθεση της ΟΥΝΕΣΚΟ” εφημερίδα Σημερινή, 13 Ιουλίου 1997.*

Η πρώτη εξάλλου, παγκύπρια έρευνα για τη σχολική αποτυχία στην Κύπρο, που διεξήχθη το 1982-83 με τίτλο “Έρευνα στην Α΄ τάξη των σχολείων Μέσης Παιδείας για τον εντοπισμό των παιδιών που δεν μπορούν να απορροφήσουν το αναλυτικό πρόγραμμα του γυμνασίου”, έδειξε ότι το ποσοστό των μαθητών στο τέλος της Α΄ τάξης του Γυμνασίου, που δεν μπορούν να ωφεληθούν από το πρόγραμμα του σχολείου, ανέρχεται σε 26.86%.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την κατάσταση αυτή οι εκπαιδευτικοί “διδάσκουν” ό,τι ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών δε μαθαίνει. Αυτό σημαίνει πως η διδασκαλία γίνεται ουσιαστικά χωρίς να λαμβάνονται πραγματικά υπόψη οι μαθητές ή – στην καλύτερη περίπτωση – χωρίς να επιτυγχάνει τους στόχους της, τη μάθηση δηλαδή εκ μέρους του μαθητή. Είναι γνωστό από την εκπαιδευτική έρευνα ότι η μάθηση συντελείται μέσα από μια δυναμική διαδικασία κωδικοποίησης των ενεργειών του δασκάλου και του μαθητή που οδηγεί στην επεξεργασία των γνωστικών αντικειμένων και σε τελευταία ανάλυση σ’ αυτό που ονομάζουμε αποτέλεσμα της μάθησης και που μετριέται ως σχολική επίδοση.

Σύμφωνα με το σχήμα αυτό η μάθηση εξαρτάται από τη δυνατότητα ή όχι του μαθητή να επεξεργαστεί τα δεδομένα που του παρουσιάζονται. Η δυνατότητα όμως, αυτή δεν εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από το τι ο μαθητής γνωρίζει και από το ποια είναι η στάση του απέναντι στη μάθηση. Εξαρτάται εξίσου από το τι ο δάσκαλος κάνει κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, για να επικοινωνήσει αποτελεσματικά με το μαθητή: Πόσο λαμβάνει υπόψη τις προηγούμενες γνώσεις του, πως τον βοηθά να προσεγγίσει το θέμα, σε ποιο βαθμό επικεντρώνει την προσοχή του μαθητή στη διαδικασία με την οποία μαθαίνει (οργάνωση του νέου, σύνδεσή του με το παλιό, άσκηση στρατηγικών αυτοαξιολόγησης).

Αν ο εκπαιδευτικός πετύχει και προσεγγίσει σωστά το θέμα του, αν επικεντρώσει την προσοχή των μαθητών του στο συγκεκριμένο αντικείμενο αν δίνει ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως γνώσεων και ικανοτήτων τότε, είναι σίγουρο ότι θα εκτελεί σωστά το καθήκον του, θα επιτελεί το έργο της μάθησης και παράλληλα, θα περιορίσει στο ελάχιστον τα τυχόν προβλήματα πειθαρχίας.

Έχει μεγάλη σημασία η στάση που θα κρατήσει ο ίδιος ο εκπαιδευτικός στη διαδικασία της μάθησης. Αυτή η στάση είναι άμεσα συνυφασμένη και με το βαθμό πειθαρχίας που θα επικρατεί μέσα στην τάξη. Για να γίνει περισσότερο κατανοητό θα δανειστούμε ακόμη ένα απόσπασμα από το άρθρο της Μαίρης Κουτσελίνη-Ιωαννίδου που αναφέρει για το θέμα: " Ο εκπαιδευτικός, για παράδειγμα, που πιστεύει ότι είναι αρκετό να εργάζεται σε μια ομάδα μόνο μαθητών, αυτούς που μπορούν να ανταποκριθούν σ'ένα αναμενόμενο για την τάξη τους επίπεδο, πολύ λίγη προσπάθεια θα καταβάλει για να επικοινωνήσει αποτελεσματικά και με τους υπόλοιπους μαθητές. Το ίδιο και ο εκπαιδευτικός που θεωρεί ότι όλες οι προσπάθειές του είναι καταδικασμένες σε αποτυχία λόγω του ότι δεν είναι σε θέση να ελέγξει όλους εκείνους τους εκτός τάξης παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση, δηλαδή το σύστημα, την οικογένεια, τις ατομικές διαφορές.

Το βασικό, επομένως, πρόβλημα κατά τη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης εντοπίζεται στην έλλειψη αποτελεσματικής επικοινωνίας εκπαιδευτικών-μαθητών, μια έλλειψη που με την πάροδο του χρόνου μεγαλώνει, εφόσον διδάσκουμε χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη το βαθμό δεκτικότητας του μαθητή. **Όπως εξάγεται με τα όσα παραθέτουμε πιο πάνω πειθαρχία και μάθηση είναι βασικά συστατικά της σχολικής ζωής. Είναι αλληλένδετα. Το ένα συμπληρώνει το άλλο.**

Οι μαθητές – οι αυριανοί πολίτες της κοινωνίας – πρέπει να μάθουν να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους, να επικοινωνούν με αυτούς, να έχουν διάθεση να τους βοηθήσουν. Αυτό θα το πετύχουμε αν καταφέρουμε να συνδυάσουμε το δίδυμο πειθαρχία-μάθηση μέσα στο σχολικό χώρο κατά πρώτο λόγο και στον εξωσχολικό κατά δεύτερο.

Ο μαθητής δεν πρέπει να πειθαρχεί, επειδή φοβάται. Δεν πρέπει απλώς να μαθαίνει, γιατί θα πάρει ένα βαθμό. Πρέπει η πειθαρχία να γίνει βίωμά του, αφού η πειθαρχία στη σχολική ζωή είναι αυτή που προαναγγέλλει τον αυριανό υπεύθυνο πολίτη. Πρέπει η μάθηση να είναι ο καθημερινός του στόχος, αφού είναι αυτή που θα του δώσει τα εφόδια, όταν σε μερικά χρόνια θα βγει στο στίβο

της ζωής και θα αναγκαστεί να δώσει σκληρό αγώνα για να μπορέσει να επιβιώσει.

Ο ρόλος του σχολείου τόσο στο θέμα της πειθαρχίας όσο και στη διδασκαλία της μάθησης είναι ιδιαίτερα σημαντικός και πρέπει οι κύριοι φορείς, δηλαδή εμείς οι εκπαιδευτικοί να παίζουμε σωστά αυτό το ρόλο.

Για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στα σχολεία μας σ'ό,τι αφορά την πειθαρχία, τα προβλήματα πειθαρχίας, τις ποινές που επιβάλλονται θα κάνουμε αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- 2.1. Τα προβλήματα πειθαρχίας στα σχολεία μας.
Αιτίες που τα προκαλούν
- 2.2 Αίτια του προβλήματος “απειθαρχία”
- 2.3 Πως ο εκπαιδευτικός αντιμετωπίζει τα προβλήματα πειθαρχίας; Οι
ποιινές
- 2.4 Πως η πειθαρχία με τα υπάρχοντα δεδομένα μπορεί να λειτουργήσει
ως παράγοντας μάθησης;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΑΣ –

ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΤΑ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ

“ Τα τελευταία χρόνια το σχολείο όλο και συχνότερα εμφανίζεται στο προσκήνιο της δημοσιότητας με αφορμή την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά ή την παραβατικότητα των μαθητών”, αναφέρει πολύ εύστοχα σε άρθρο του ο επίκουρος καθηγητής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Γεώργιος Ν. Γαλάνης.* Αυτή η κατάσταση σίγουρα προκαλεί ανησυχία σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς που προσπαθούν να βρουν τρόπους ώστε να περιορίσουν το πρόβλημα.

Ποια είναι αυτά τα κρούσματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών; Ποια είναι τα προβλήματα πειθαρχίας; Ποιες είναι οι αιτίες που τα προκαλούν;

Σίγουρα όλα εξαρτώνται από το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζουν και εξελίσσονται οι μαθητές μας, καθώς και από τη σχέση σχολείου-κοινωνίας, σχολείου-μαθητών, καθηγητών-μαθητών.

Το σχολείο, όπως λειτουργεί σήμερα διαδραματίζει σωστά το ρόλο του; Οι απόψεις για το θέμα είναι αντιφατικές.

Γράφει στο άρθρο του “Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση” ο Γ. Ν. Γαλάνης:

Ουδείς αμφισβητεί σήμερα ότι το σύγχρονο ελληνικό σχολείο βρίσκεται σε πλήρη ανακολουθία με τις απαιτήσεις των καιρών μας. Κι αυτό γιατί η ίδια η κοινωνία μας δεν έδωσε άμεση και ξεκάθαρη απάντηση για το τι είδους εκπαίδευση θέλει, δηλαδή, για το τι ποιότητας πολίτες πρέπει να παράγει. Μ’άλλα λόγια δεν έκανε ή αποφεύγει να κάνει τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό της.

Στη βιομηχανική κοινωνία πρότυπο δόμησης του σχολείου ήταν η παραγωγή βιομηχανικής μονάδας, χαρακτηριστικά της οποίας ήταν: Ο αυταρχισμός, η αυστηρή ιεραρχία, η υπακοή, η έλλειψη πρωτοβουλίας και η ομοιομορφία. Στόχος του μαζικού σχολείου ήταν η προετοιμασία του νέου εργαζόμενου, ώστε να ενταχθεί χωρίς προβλήματα στην παραγωγική διαδικασία.

Σήμερα το σχολείο στα πλαίσια των ριζικών αλλαγών που συντελούνται για τη “νέα τάξη πραγμάτων” καλείται να καλλιεργήσει στους νέους τη δημιουργικότητα, την επινοητικότητα, την υπευθυνότητα, τη συνεργασία, τη διανοητική ευελιξία, την κριτική σκέψη και τη λήψη πρωτοβουλιών.

Οι γνώσεις που παρέχει το ελληνικό σχολείο δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις ούτε του παρόντος ούτε του μέλλοντος. Οι γνώσεις και οι πληροφορίες του μαθητή, από τα ΜΜΕ, πολλές φορές, προπορεύονται της σχολικής γνώσης. Η απομνημόνευση, η βαθμολατρεία και βαθμοθηρία, καθιστούν το σχολείο όχι μόνο πληκτικό αλλά και πηγή άγχους, δυσaráσκειας και απογοήτευσης. Μεγάλο τμήμα των μαθητών νιώθει μοναξιά, απόρριψη, αποξένωση, απογοήτευση.

Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί την παραγωγή αντικοινωνικών συμπεριφορών εφόσον στηρίζεται στη φιλοσοφία του ανταγωνισμού.

Ο μαθητικός χρόνος στη σχολική τάξη καταγράφεται ως “χαμένος χρόνος” και “αρνητική εμπειρία”, ενώ θετικά αξιολογούνται στιγμές συλλογικής συμμετοχής, όπως εκδρομές, εκδηλώσεις κλπ. Δεν είναι λίγες οι στιγμές που το ίδιο το σχολείο οδηγεί στην παραβατικότητα των μαθητών, στις γνωστές “κοπάνες”, στην αδιαφορία, στην απόγνωση, στην καταστροφική και αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. (Και όταν μιλάμε για σχολείο δεν εννοούμε φυσικά μόνο τους διδάσκοντες αλλά και τους γονείς και τη μαθητική κοινότητα που συνθέτουν τη σχολική κοινωνία). Το σχολείο παράγει η αναπαράγει το άγχος των μαθητών με “την κούρσα των επιδόσεων”, αντικαθιστά τα άτομα με βαθμούς, καταργεί το δικαίωμα της διαφορετικότητας και συχνά “ ευνουχίζει” τη φαντασία και τη δημιουργικότητα.

“Γδάρτες ονείρων, ελπίδων και οραμάτων,” Κοινωνία, σχολείο και οικογένεια, αρνούνται να δώσουν αγάπη, στοργή, ζεστασιά, κατανόηση. Στερούν στους νέους τη χαρά στο παιχνίδι, τη διασκέδαση, το γέλιο, τη δημιουργία, την εμπειρία, τον ελεύθερο χρόνο. Εξαναγκάζουν τους νέους να παίξουν με τους

* *Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση, Γ. Γαλάνη, περιοδικό σύγχρονη εκπαίδευση, Μάιος – Αυγουστος 1995.*

κανόνες του παιγνιδιού της κοινωνίας των μεγάλων, γίνονται κριτές και τιμωρητές τους και όλα αυτά για το “καλό” τους.

Εμείς, η κοινωνία των ενηλίκων, καθιστούμε τους νέους αντικείμενο διαφήμισης, εμπορευματοποίησης και εκμετάλλευσης (υλικής και ηθικής) δημιουργώντας την “οικουμενική γενιά” των τζιν, των μακό και των αθλητικών ειδών, και για να τους περάσουμε το μήνυμα κάνουμε χρήση στη διαφήμιση, υποκρινόμενοι δικών τους αξιών, όπως ελευθερία, ανεξαρτησία, επανάσταση, ισότητα, βαφτίζοντας τη μέθοδο αλλοτροίωσής τους “επικοινωνιακή τακτική”. Οι εκπαιδευτικοί μας καλούνται να παίξουν το ρόλο του “παιδονόμου” και “χώρο-φύλακα” και το σχολείο μετατρέπεται σε “τιμωρό”.

Ειδικότερα για την Κύπρο υπάρχουν και κάποιες ιδιαιτερότητες (γί’ αυτές θα γίνει αναφορά στη συνέχεια) που επηρεάζουν την κοινωνία μας και κατά συνέπεια τη σχολική κοινωνία δημιουργώντας διάφορα προβλήματα πειθαρχίας.

Φυσικά αυτό δε σημαίνει ότι στις υπόλοιπες χώρες και ειδικότερα στην Ελλάδα με την οποία η Κύπρος έχει άμεση σχέση, η κατάσταση είναι καλύτερη. Για παράδειγμα στην Ελλάδα μέσα σε δέκα χρόνια τρία εκατομμύρια ανήλικοι απασχόλησαν τις δικαστικές και διωκτικές αρχές. Κατά 49.1% αυξήθηκε η παιδική παραβατικότητα στην Αττική μέσα σε δέκα τελευταία χρόνια*.

Στις ΗΠΑ το σοβαρότερο πρόβλημα στα δημόσια σχολεία το 1985 ήταν της πειθαρχίας. Έχουν γίνει αρκετές συζητήσεις για να φανεί τελικά ότι αρκετοί δάσκαλοι συναντούν δυσκολίες στην αντιμετώπιση προβλημάτων αντικοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών μέσα στην τάξη. Αναφέρεται σχετικά ότι: α) Μια αξιοσημείωτη ρήξη στις σχέσεις δασκάλων-μαθητών συνέβηκε σε αριθμό δυτικών χωρών. Η ρήξη αυτή αντανακλούσε την ανικανότητα των δασκάλων να προσαρμοστούν στις μεταπολεμικές συνθήκες μετάβασης σε μια πιο δημοκρατική κοινωνία, β) Πολλοί δάσκαλοι είναι ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν την πολυπλοκότητα των προβλημάτων συμπεριφοράς μέσα στην τάξη (Education 86/87).

* Το “ΒΗΜΑ”, 14 Ιουλίου 1994, σελ. Α42 (52)

Εξάλλου, είναι γνωστά τα τελευταία γεγονότα όπου μαθητές, ακολουθώντας κάποια πρότυπα έφτασαν και μέχρι τη δολοφονία συμμαθητών και δασκάλων τους στις ΗΠΑ.

Πριν εισέλθουμε στην παράθεση των προβλημάτων πειθαρχίας που παρουσιάζονται μέσα στα σχολεία μας σήμερα καλό είναι αν αναφερθούμε στη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στην κυπριακή κοινωνία σ' ό,τι αφορά τη συμπεριφορά της νεολαίας. Η τουρκική εισβολή, ο τουρισμός, η απότομη ανάπτυξη που ακολούθησε την τουρκική εισβολή με το συνωστισμό 220.000 προσφύγων στη μισή Κύπρο, είναι οι βασικοί λόγοι που επηρέασαν τη συμπεριφορά της νεολαίας μας.

Ειδικά οι επιπτώσεις τη τουρκικής εισβολής στα παιδιά της Κύπρου ήταν τεράστιες. Χαρακτηριστική επί του θέματος είναι η έρευνα που έκαμε ο Κλινικός ψυχολόγος δρ. Χαράλαμπος Τζιόγκουρος* την οποία και παραθέτουμε:

Εισαγωγή

Ο παιδικός πληθυσμός της Κύπρου (Ελληνοκυπριακός) ανέρχεται περίπου σε 148 χιλιάδες. Απ' αυτές οι 63 χιλιάδες είναι προσφυγόπουλα. Τα παιδιά αυτά, εκτός από τις άμεσες τραυματικές εμπειρίες του πολέμου, διήλθαν διάφορα επεισόδια επιβίωσης.

Πρώτα το αντίσκηνο με τις παντοειδείς στερήσεις. Ύστερα η παράγκα με τις συγκριτικά καλύτερες "ανέσεις". Και στο τέλος το "βόλεμα" στους συνοικισμούς, δηλαδή στην τεχνητή συγκατοίκηση. Όλες αυτές οι μεταβολές στη ζωή των παιδιών σήμαιναν και σημαίνουν υπερβολικές απαιτήσεις για τις προσαρμοστικές τους ικανότητες. Αν στην αρχή πρωταρχική θέση έπαιρνε η ανάγκη για φυσική επιβίωση στη συνέχεια διαφάνηκε σαν πιο σημαντική η ανάγκη για ατομική και κοινωνική ολοκλήρωση. Η κατάσταση αυτή κατά κανόνα θα επιδράσει στην εξέλιξη της προσωπικότητάς τους:

* "Η ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού και τα προβλήματά της», Πρακτικά Α΄ Ψυχολογικού Συνεδρίου Κύπρου, σελ. 19-20, "Επιπτώσεις της τουρκικής εισβολής στα παιδιά της Κύπρου", Χ. Τζιόγκουρος, κλινικού ψυχολόγου.

Από το σύνολο των παιδιών στα οποία η τουρκική εισβολή είχε επιπτώσεις, ξεχωρίσαμε μια ομάδα με την οποία ασχοληθήκαμε κάπως αναλυτικά και πιο συγκεκριμένα. Δηλαδή την ομάδα των παιδιών που έχουν πατέρα πεσόντα ή αγνοούμενο.

Μέθοδος

Πρόκειται για μελέτη αναμνηστικού τύπου που έγινε με βάση 458 κοινωνικές εκθέσεις που αφορούσαν ισάριθμες οικογένειες με πεσόντα ή αγνοούμενο. Στις οικογένειες αυτές υπήρχαν συνολικά 974 παιδιά κάτω της ηλικίας των 16 χρόνων. Τα 779 παιδιά ή ποσοστό 80% ήταν κάτω της ηλικίας των 12 χρόνων, ενώ τα υπόλοιπα 195 ή ποσοστό 20% ήταν από 13-16 χρόνων.

Σκοπός της μελέτης ήταν να επιβεβαιώσει την υπόθεση σύμφωνα με την οποία στην ομάδα των παιδιών αυτών θα εκδηλωθούν διάφορα προβλήματα. Τα πιθανά προβλήματα, για τα οποία καταβλήθηκε προσπάθεια να επισημανθούν, διαχωρίστηκαν σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

1. Αντικοινωνική συμπεριφορά:

Στον όρο αντικοινωνική συμπεριφορά εντάξαμε τις εκδηλώσεις, ενέργειες και πράξεις που στρέφονται ενάντια στην κοινωνία ή εφάπτονται ξένης περιουσίας και έχουν τη μορφή παραβάσεων.

2. Διαταραχές της συμπεριφοράς

Στην κατηγορία αυτή περιλήφθησαν οι διαταραχές εκείνες που ξεφεύγουν από τα πλαίσια συμπεριφοράς που τίθενται από την κοινωνία, έχουν προεκτάσεις στο σύνολο, όμως δεν είναι τόσο επικίνδυνες για την παραπέρα εξέλιξη της προσωπικότητας του παιδιού. Σαν παράδειγμα αναφέρουμε στην ασέβεια προς τους παιδαγωγούς, το μίσος προς τους ανθρώπους, τα ψεύδη, τις περιπλανήσεις, την αποφυγή του σχολείου, τις μεμονωμένες κλοπές κλπ.

3. Ψυχοσωματικές διαταραχές

Εδώ εντάξαμε τις διαταραχές εκείνες που εκδηλώνονται σωματικά, όμως έχουν αίτια ψυχικά. Σαν παράδειγμα αναφέρουμε την ανορεξία, τη δυσκοιλιότητα ή ευκοιλιότητα, τους εμετούς, τις διαταραχές ύπνου κλπ.

4. Συναισθηματικές διαταραχές

Στην κατηγορία αυτή εντάξαμε τέτοιου είδους διαταραχές, όπως είναι οι συχνές και αδικαιολόγητες μεταπτώσεις των διαθέσεων, η ευεξαψία και ο οξύς θυμός, το αδικαιολόγητο κλάμα, η ψυχοκινητική ανησυχία κλπ.

Αποτελέσματα

Στο σύνολο των παιδιών, ανεξάρτητα από ηλικία, το 14.7% παρουσίασε είδος προβλήματος. Το 1.2% αντικοινωνική συμπεριφορά, το 3.0% διαταραχές συμπεριφοράς, το 3.1% ψυχοσωματικές διαταραχές και το 7.4% συναισθηματικές διαταραχές.

Συγκρίνοντας την ομάδα των παιδιών κάτω των 12 χρόνων και την ομάδα των 13-16 χρόνων διαπιστώνουμε πως το 13.2% των παιδιών που παρουσίασαν πρόβλημα ανήκει στην πρώτη ομάδα, ενώ το 1.5% ανήκει στη δεύτερη.

Στη συνέχεια το σύνολο των παιδιών διαχωρίστηκε σύμφωνα με το φύλο. 512 ή ποσοστό 52.6% ήταν αγόρια και 462 ή ποσοστό 47.4% ήταν κορίτσια.

Όσον αφορά τα αγόρια, 100 απ'αυτά ή ποσοστό 19.5% παρουσίασαν προβλήματα 1.9% αντικοινωνική συμπεριφορά, 4.8% διαταραχές συμπεριφοράς, 3.9% ψυχοσωματικές διαταραχές και 8.9% συναισθηματικές διαταραχές. Το ποσοστό ηλικίας των αγοριών κάτω των 12 χρόνων που παρουσίασαν πρόβλημα ήταν 17.2%, ενώ εκείνων της ηλικίας 13-16 χρόνων ήταν 2.3%.

Όσον αφορά τα κορίτσια, 43 απ'αυτά ή ποσοστό 9.3% παρουσίασαν πρόβλημα, 1.4% αντικοινωνική συμπεριφορά, 1.1% διαταραχές συμπεριφοράς, 2.2% ψυχοσωματικές διαταραχές και 5.6% συναισθηματικές διαταραχές. Το ποσοστό των κοριτσιών κάτω της ηλικίας των δώδεκα χρόνων που παρουσίασαν πρόβλημα ήταν 8.6%, ενώ εκείνων της ηλικίας των 13-16 χρόνων ήταν 0.7%.

Συμπεράσματα

Από τα πιο πάνω διαπιστώνεται πως ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών με πατέρα πεσόντα ή αγνοούμενο αντέδρασαν με είδος διαταραχής και εκτέθηκε σε κίνδυνο η ψυχοκοινωνική τους ανέλιξη. Πιο ευαίσθητα προς την απουσία του πατέρα φαίνεται να είναι τα παιδιά κάτω των δώδεκα χρόνων. Όσον αφορά το φύλο σε πιο δυσμενή θέση φαίνεται να βρίσκονται τ'αγόρια, πράγμα που συνάδει

και με τη θεωρία πως από την έλλειψη ενός από τους γονείς επηρεάζεται πιο πολύ το παιδί του ίδιου φύλου.

Εκτός από την τουρκική εισβολή το δικό τους ρόλο διαδραματίζουν και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με τα πρότυπα που πλασάρουν προς τα παιδιά μας, τα οποία τα επηρεάζουν όχι μόνο στη σχολική, αλλά και στη γενικότερη τους ζωή.

Με όλα αυτά τα δεδομένα οι διανθρώπινες και διαπροσωπικές σχέσεις τείνουν να εξαφανιστούν. Ειλικρινείς και ανιδιοτελείς σχέσεις και επαφές με κέντρο αναφοράς την ανθρώπινη συμπάθεια, τον ενδιαφέρον έχουν γίνει σπάνιο είδος και αφορούν κάποιους ονειροπόλους αποστάτες του κοινωνικού μας γίγνεσθαι. Ο διάλογος έχει εκλείψει από τη ζωή μας. Δε διαλεγόμαστε, δεν επικοινωνούμε με το συνάνθρωπο μας. Εκείνο που κάνουμε είναι να προσπαθούμε να επιβληθούμε, να επιβάλουμε τις απόψεις μας.

Τα προβλήματα πειθαρχίας

Ποια είναι όμως τα προβλήματα πειθαρχίας που παρατηρούνται στα σχολεία;

Δεν έχουν γίνει πολλές έρευνες για το θέμα. Θα βασιστούμε στις δικές μας προσωπικές εμπειρίες μέσα στο σχολείο, καθώς και σε δύο έρευνες που έγιναν γύρω από το θέμα της πειθαρχίας από εκπαιδευτικούς.* Με βάση, λοιπόν, τις εμπειρίες μας και τις δύο έρευνες τα πειθαρχικά παραπτώματα των μαθητών μπορούν να χωριστούν στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες:

- α) στην τάξη (κατά τη διάρκεια μαθήματος, πριν/μετά το μάθημα)
- β) στην αυλή (κατά τη διάρκεια διαλείμματος, κοινής συγκέντρωσης)
- γ) σε ειδικές αίθουσες (κατά τη διάρκεια μαθήματος)
- δ) εκτός σχολείου (την ημέρα κοινού εκκλησιασμού)

Αξίζει εδώ να αναφέρουμε ότι οι Κοοί και Shutz εντάσσουν σε πέντε κατηγορίες τα σοβαρά πειθαρχικά προβλήματα.

- 1. Σωματική επίθεση: σπρώξιμο, τράβηγμα των άλλων, καβγάδες κλπ.
- 2. Υπερβολικές και άσχημες χειρονομίες, περιπλάνηση μέσα στην τάξη χωρίς άδεια.
- 3. Πρόκληση μη αναγκαίου θορύβου: Χτύπημα του μολυβιού στο θρανίο, κούνημα του θρανίου, χτύπημα των ποδιών.
- 4. Πρόκληση της εξουσίας του δασκάλου. Μεγαλόφωνη κουβέντα, ανυπακοή στις εντολές του δασκάλου π.χ. να πάει στον πίνακα, μάσημα τσίκλας παρά την απαγόρευση.

* 1) “Η Κύπρος συμπεριφορά των μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης, όπως παρουσιάζεται στα βιβλία πειθαρχικών παραπτωμάτων των σχολείων, και σε σύγκριση με τις αντιλήψεις των διευθυντών των εκπαιδευτικών και των μαθητών”, Νίκης Γιάγκου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, 1991. 2) “Η πειθαρχία ως παράγοντας μάθησης, πρόληψη και αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων στο σχολείο”, Θεοδώρας Στρούβαλη Μαρνέρου και Ελένης Ιάσονος Κωνσταντίνου, Ιούνιος 1993.

5. Άδικη κριτική: Παράπονα που δε δικαιολογούνται και κριτικές μη εποικοδομητικές, γέλιο ενοχλητικό για τους άλλους, σφυρίγματα, φωνές, παράξενοι θόρυβοι.

Να δούμε τώρα ποια είναι τα πειθαρχικά παραπτώματα που γίνονται μέσα στα λύκεια και γυμνάσιά μας. Αυτά είναι:

- Ενόχληση
- Απρεπής συμπεριφορά
- Χρήση βίας
- Άσεμνες χειρονομίες
- Περιφρόνηση προς το μάθημα ή τον καθηγητή
- Δολίευση
- Εγκατάλειψη του σχολικού χώρου
- Εμφάνιση
- Πλαστογραφία βαθμών και σχολικών εντύπων
- Καταστροφή σχολικού χώρου και γενικά της σχολικής περιουσίας
- Κλοπή
- Κάπνισμα
- Καταστροφή εξωσχολικού χώρου
- Άρνηση των μαθητών να μπουν στην τάξη
- Καθυστέρηση των μαθητών να μπουν στην τάξη

Εδώ, θεωρούμε χρήσιμο να παραθέσουμε κάποια στοιχεία από τα συμπεράσματα της έρευνας της Νίκης Γιάγκου* για τα σχολικά παραπτώματα και γενικά την έλλειψη πειθαρχίας που παρατηρείται στα σχολεία μας.

1. Από ποιους διαπράττονται οι απειθαρχίες – παραπτώματα:

Το μεγαλύτερο ποσοστό παραπτωμάτων – απειθαρχιών γίνονται από μαθητές. Φαίνεται ότι οι μαθητές είναι συνήθως ζωηρότεροι και δυναμικότεροι από τις μαθήτριες. Μπορεί να παίζει ρόλο και η γενικότερη αντίληψη της κυπριακής κοινωνίας για το ποια πρέπει να είναι η στάση και η συμπεριφορά της γυναίκας και κατ' επέκταση της μαθήτριας.

* Βλέπε στη σχετική βιβλιογραφία

2. Ποιοι επηρεάζονται:

Επηρεάζονται περισσότερο καθηγήτριες σε σύγκριση με καθηγητές, μαθητές, μαθήτριες, εξωσχολικά πρόσωπα, σχολική περιουσία, εξωσχολικό χώρο.

3. Η φύση των παραπτώμων:

Οι απειθαρχίες είναι πολύ περισσότερες από τα παραπτώματα και τα ατομικά περιστατικά πολύ περισσότερα από τα ομαδικά.

4. Τα μαθήματα στα οποία γίνονται τα περισσότερα παραπτώματα:

Ως προς τα μαθήματα κατά τη διάρκεια των οποίων συμβαίνουν απειθαρχίες παρουσιάζεται η εξής εικόνα. Τα ψηλότερα ποσοστά αφορούν το μάθημα της Λογιστικής, της Βιολογίας, της Οικιακής Οικονομίας και του Σχεδιασμού και Τεχνολογίας. Ίσως να οφείλεται στη φύση των μαθημάτων και στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος.

Η Λογιστική και η Βιολογία είναι μαθήματα επιλογής και επομένως ενδιαφέρουν περισσότερο το μαθητή. Σ'αυτά τα μαθήματα, όπως στη Οικιακή Οικονομία και Σχεδιασμό, Τεχνολογία, παρουσιάζονται χαμηλά ποσοστά, ίσως διότι οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, η διδασκαλία είναι κυρίως, εργαστηριακή και ο μαθητής έχει την ευκαιρία να μετακινηθεί, να συνομιλήσει με το διπλανό του.

5. Το είδος των παραπτώμων στα γυμνάσια και στα λύκεια:

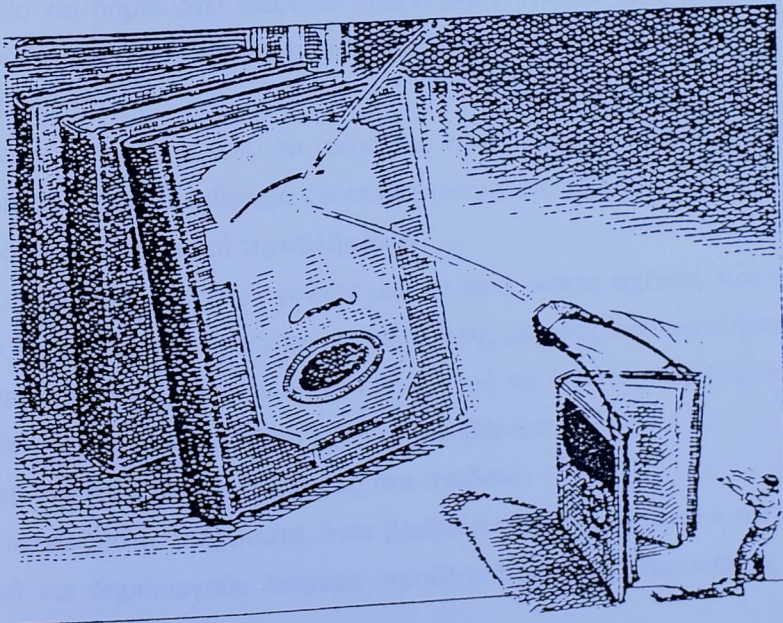
Στα γυμνάσια τα συχνότερα περιστατικά αφορούν την απρεπή συμπεριφορά και ενόχληση, ενώ στα λύκεια τα συχνότερα περιστατικά αφορούν την εμφάνιση, ενόχληση και απρεπή συμπεριφορά. Το γεγονός ότι στα γυμνάσια τα περιστατικά "εμφάνιση" είναι σπάνια, ενώ στα λύκεια έχουν την πρώτη θέση, μπορεί να αποδοθεί στο ότι οι μικροί μαθητές προσαρμόζονται ευκολότερα στους κανονισμούς στολής, ενώ οι μεγάλοι αντιδρούν λόγω ηλικίας και λόγω στάσεων έναντι του θέματος. Παρατηρούνται και στα λύκεια περιστατικά απρεπούς συμπεριφοράς, αλλά αυτά δεν παρατηρούνται στο σχολικό χώρο αλλά σε μέρες επισκέψεων, εκδρομών, κοινού εκκλησιασμού.

6. Η σύγκριση της εικόνας που δίνουν τα βιβλία των πειθαρχικών παραπτώμων και των απόψεων των διδασκόντων:

Από τη σύγκριση φαίνεται ότι δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ της εικόνας που παρουσιάζουν τα βιβλία πειθαρχικών παραπτώμων των σχολείων και της γνώμης των διδασκόντων και των μαθητών όσον αφορά τα συχνότερα περιστατικά που εμφανίζονται είτε μέσα στην τάξη είτε στην αυλή των σχολείων είτε σε χώρους επισκέψεων. Συμφωνούν όλοι ότι οι δύο συχνότερες απειθαρχίες είναι η απρεπής συμπεριφορά και η ενόχληση.

7. Οι παράγοντες που συντελούν στη διάπραξη παραπτώμων:

Οι διευθυντές, βοηθοί διευθυντές και καθηγητές εκφράζουν τη γνώμη ότι οι κυριότεροι παράγοντες που συντελούν ώστε μερικοί μαθητές να μη συμπεριφέρονται όπως αρμόζει είναι η έλλειψη κινήτρων, η προσωπικότητα του καθηγητή και το οικογενειακό περιβάλλον.

2.2 ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ “ΑΠΕΙΘΑΡΧΙΑ”

Για τα αίτια του προβλήματος που ακούει στο όνομα απειθαρχία πολύ ενημερωτικά είναι τα όσα αναφέρονται στην έρευνα των Μαρνέρου και Κωνσταντίνου*. Παραθέτουμε το σχετικό κεφάλαιο.

Οι εκδηλώσεις αρνητικής συμπεριφοράς από μέρους των μαθητών αποτελούν κατά κανόνα σύμπτωμα μιας κατάστασης η οποία είναι αποτέλεσμα καταπίεσης και έλλειψης κατανόησης, αναγνώρισης και συμπαράστασης στην πορεία της σωματικής, πνευματικής και συναισθηματικής τους ανάπτυξης.

Τα αίτια της απειθαρχίας του μαθητή, μπορεί να προέρχονται από τον εσωτερικό του κόσμο ή από το εξωτερικό περιβάλλον.

Αίτια που οφείλονται στον εσωτερικό κόσμο του παιδιού

1.1. Αίσθημα αβεβαιότητας και ανασφάλειας:

Το παιδί νιώθει παραμελημένο από όλους, γονείς, φίλους, συμμαθητές, καθηγητές. Έχοντας, λοιπόν, την ανάγκη αγάπης, ασφάλειας, στοργής αρχίζει την αταξία και δημιουργεί διάφορα προβλήματα. Κτυπά τους συμμαθητές του, βρίζει τους γύρω τους και συχνά αυθαδιάζει στους καθηγητές του.

1.2. Η ζήλεια:

Όταν το παιδί ζηλεύει το μικρό του αδελφάκι ή κάποιο συμμαθητή του, τότε εκδηλώνεται με απειθαρχία και επιθετικότητα στο χώρο του σχολείου.

1.3 Σοβαρά οικογενειακά προβλήματα:

Συχνές φιλονικίες των γονιών μεταξύ τους, κακές σχέσεις των γονιών με το παιδί, καθώς και η στέρηση του πατέρα ή της μητέρας καθ'οιονδήποτε τρόπο, έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην ψυχή του παιδιού και ο μόνος τρόπος που έχει να εκτονωθεί είναι η αντίδραση στο σχολικό περιβάλλον.

1.4 Προβλήματα προσωπικότητας του παιδιού:

Παιδιά δυσπροσάρμοστα, όταν βρεθούν σε μια φυσιολογική τάξη, γίνονται επιθετικά και δημιουργούν διάφορα προβλήματα στους συμμαθητές τους και στον καθηγητή τους.

* Βλέπε στη σχετική βιβλιογραφία

2. Αίτια που οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες: Γονείς συμμαθητές, φίλοι και καθηγητές

2.1 Αυστηρή συμπεριφορά στο σπίτι:

Η μεγάλη καταπίεση στο σπίτι ωθεί το παιδί να εξωτερικεύσει τα απωθημένα του και να κάνει κάθε είδους αταξία στο σχολείο.

2.2 Αυταρχικός καθηγητής:

Καθηγητές που αδυνατούν να επιβάλουν την τάξη καταφεύγουν στις απειλές, επιπλήξεις και τιμωρίες. Εξαιτίας αυτής της συμπεριφοράς οι μαθητές αντιδρούν άλλοτε βίαια και άλλοτε παθητικά. Έτσι καταστρέφεται το κλίμα ηρεμίας και γαλήνης στην τάξη.

2.3 Ακατάλληλη μέθοδος διδασκαλίας και απρόσφορη ύλη:

Αν ο καθηγητής δεν είναι καλά προετοιμασμένος για την ύλη που πρόκειται να διδάξει, τότε προχειρολογεί με αποτέλεσμα να μην ελκύει την προσοχή των μαθητών του οι οποίοι αρχίζουν τότε να θορυβούν και να ενοχλούν. Επίσης, αν η ύλη που προσφέρεται στα παιδιά δεν είναι προσαρμοσμένη στο πνευματικό τους επίπεδο τότε ή δεν μπορούν να την παρακολουθήσουν ή δεν κινεί το ενδιαφέρον τους όσο πρέπει. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις τα παιδιά νιώθουν ανία και ενοχλούν την τάξη.

2.4 Ακατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον:

Δυσμενείς συνθήκες στην αίθουσα διδασκαλίας, μικρές και ακατάλληλες αίθουσες, λιγιστός φωτισμός, ακατάλληλα έπιπλα, ενοχλητικοί θόρυβοι, μεγάλα τμήματα σε αριθμό μαθητών, έλλειψη πρασίνου, ενοχλούν τους μαθητές, τους γεμίζουν άγχος και τους ωθούν στην απειθαρχία.

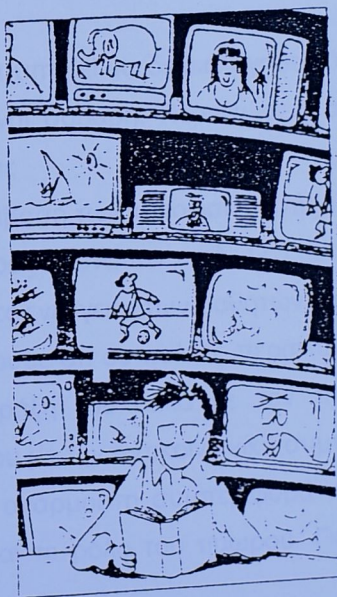
2.5 Ακατάλληλο σχολικό πρόγραμμα:

Βεβαρημένο ωρολόγιο πρόγραμμα, όπως είναι το σημερινό, ομοιόμορφία της ύλης που απευθύνεται προς όλα τα παιδιά της τάξης, ανεξάρτητα από τις πνευματικές τους ικανότητες, ύλη που προσφέρεται με τον παραδοσιακό τρόπο, όπου οι μαθητές ακούουν μόνο χωρίς να συμμετέχουν, προκαλούν αδιαφορία και συνεπώς αταξία.

2.6 Η φύση του παιδιού:

Το παιδί έχει την τάση και την ανάγκη να κινείται συνεχώς. Αυτή η υπερκινητικότητα δημιουργεί πολλές φορές προβλήματα απειθαρχίας. Γνωρίζοντας λοιπόν, ο εκπαιδευτικός όλα αυτά τα αίτια, που οδηγούν στην απειθαρχία, έχει καθήκον να βελτιώσει όσο είναι δυνατό τις συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν και δραστηριοποιούνται οι μαθητές, για να πετύχει έτσι την πειθαρχία στην τάξη αλλά και την αυτοπειθαρχία των μαθητών του αργότερα.

Όπως αναφέρει ο γνωστός ψυχίατρος και παιδαγωγός Dreikurs (1976) «...πίσω από οποιαδήποτε συμπεριφορά του μαθητή που προκαλεί πειθαρχικά προβλήματα, πρέπει να αναζητήσουμε τις αιτίες». Σελ.77.

2.3 ΠΩΣ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ; ΟΙ ΠΟΙΝΕΣ

Το τελευταίο μέτρο στο οποίο μπορεί να καταφύγει ένας εκπαιδευτικός, για να αντιμετωπίσει ειδικά τα προβλήματα πειθαρχίας είναι οι ποινές, η τιμωρία. Φυσικά η τιμωρία δεν είναι ο αυτοσκοπός. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός, όταν αποφασίζει να τιμωρήσει.

Γιατί όπως αναφέρει ο Kounin (1970) η ποινή τείνει να περιορίζει την εμπλοκή του μαθητή στη σχολική εργασία και ανεβάζει το επίπεδο έντασης μέσα στην αίθουσα. Επίσης στρέφει την προσοχή στην άσχημη συμπεριφορά, ενώ παράλληλα ενδέχεται να προκαλέσει αρκετά άλλα προβλήματα. Είναι καλό να έχει υπόψη του ο δάσκαλος ότι:

«Η τιμωρία μπορεί να περιορίσει ή να ελέγξει την κακή συμπεριφορά, αλλά δεν μπορεί από μόνη της να διδάξει την επιθυμητή συμπεριφορά ή ακόμα να περιορίσει την επιθυμία για κακή συμπεριφορά». (Good and Brophy, 1978 σελ.207).

Ωστόσο η τιμωρία μπορεί να δικαιολογηθεί, όταν η άσχημη συμπεριφορά επαναλαμβάνεται και είναι σοβαρή. Περιπτώσεις σχολικής συμπεριφοράς που δικαιολογούν ποινές είναι:

- Η επανειλημμένη παράβαση των κανονισμών της τάξης.
- Οι παλικαρισμοί σε βάρος αδύνατων παιδιών.
- Οι επικίνδυνες σκόπιμες ενέργειες των μαθητών κ.α.

Περαιτέρω να τονίσουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις ο μαθητής δε συσχετίζει την τιμωρία με την πράξη του αλλά με τον τιμωρό. Αρνείται, δηλαδή, να συσχετίσει την πράξη του με την αντικοινωνική συμπεριφορά του. Έτσι, όχι μόνο θέλει να συνεχίσει την ανάρμοστη συμπεριφορά του από πείσμα, αλλά συχνά προσπαθεί να παίξει και το ρόλο του τιμωρού. Για το λόγο αυτό αναζητεί την ευκαιρία για εκδίκηση.

Για να είναι, λοιπόν, αποτελεσματική η ποινή και να μη δημιουργεί ανεπιθύμητες καταστάσεις πρέπει να:

- επιβάλλεται αμέσως μετά το παράπτωμα

- είναι αναπόφευκτη
- είναι τόσο έντονη όσο χρειάζεται
- προσφέρεται ευκαιρία για εναλλακτική επιθυμητή συμπεριφορά

Σύμφωνα με τις απόψεις του Logan (1970) τις οποίες υιοθετεί και ο Μασαγγούρας για να είναι αποτελεσματική η τιμωρία πρέπει να γνωρίζουμε και να τηρούμε τους εξής κανόνες:

- όχι ανεπαρκείς τιμωρίες
- η τιμωρία πρέπει να πρόσκειται προς το παράπτωμα όσο γίνεται περισσότερο
- η αναζήτηση επανορθωτικής συμπεριφοράς
- η τιμωρία να επιβάλλεται το ταχύτερο δυνατό
- αποφυγή αμοιβών μετά από ποινές
- προσφορά αποδεκτής εναλλακτικής λύσεις

Θέση μας, για να κλείσει και το μέρος αυτό είναι ότι πρέπει οπωσδήποτε να αποφεύγεται ως αντιπαιδαγωγική και αναποτελεσματική η σωματική ποινή. Ας ακολουθούμε τη νέα Περί Παιδαγωγικής αντίληψη η οποία εισηγείται την ανεκτικότητα και υπομονή του δασκάλου ως απαραίτητο στοιχείο δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης.

Οι ποινές

Ποιες ποινές μπορεί να επιβάλει ο καθηγητής στην τάξη και ποιες ο βοηθός διευθυντής, ο διευθυντής και το Πειθαρχικό Συμβούλιο;

Ενημερωτική επί του προκειμένου είναι η ενοποιημένη Εκπαιδευτική Νομοθεσία*. Παραθέτουμε με το σχετικό κεφάλαιο που φέρει τον τίτλο “Ποινές μαθητών” 17(1). Οι ποινές αποβλέπουν στη διόρθωση του μαθητή και στην τήρηση της ευκοσμίας και τάξεως του σχολείου.

* *Ενοποιημένη Εκπαιδευτική Νομοθεσία, έκδοση ΟΕΛΜΕΚ, Κύπρος 1994.*

(2) Ποινές που επιβάλλονται στους μαθητές ανάλογα με τη σοβαρότητα και τις συνέπειες του παραπτώματος του μαθητή είναι:

α) Παρατήρηση

β) επίπληξη,

γ) αποπομπή από την τάξη και παραπομπή στη διεύθυνση,

δ) αποζημίωση για φθορά της περιουσίας του σχολείου,

ε) στέρηση σχολικού αξιώματος,

στ) αποβολή ως δύο ημέρες,

ζ) αποβολή 1-5 ημέρες,

η) αποβολή 1-8 ημέρες,

θ) αποβολή 1-15 ημέρες,

ι) αποβολή από το σχολείο που φοιτά για πάντα με δικαίωμα μετεγγραφής

σε άλλο σχολείο,

ια) αποβολή ως το τέλος της σχολικής χρονιάς.

Σε όλες τις περιπτώσεις αποβολής ενημερώνεται γραπτώς ο κηδεμόνας του μαθητή.

Τις ποινές (α) – (γ) επιβάλλει ο καθηγητής

Τις ποινές (α) – (δ) και (στ) επιβάλλει ο Βοηθός Διευθυντής

Τις ποινές (α) – (ζ) επιβάλλει ο Διευθυντής

Τις ποινές (α) – (β) και (δ) – (η) επιβάλλει το Πειθαρχικό Συμβούλιο

Τις ποινές (α) – (β) και (δ) – (ια) επιβάλλει ο Καθηγητικός Σύλλογος

Οι ποινές αποβολής από 1-5 ημέρες μπορούν να επιβάλλονται και με αναστολή. Οι ποινές (ι) και (ια) επιβάλλονται μόνο σε μαθητές Λυκείου και υπόκεινται στην έγκριση του Διευθυντή του οικείου τμήματος Εκπαίδευσης.

Όλες οι ποινές αναγράφονται στο ποινολόγιο και κατά την κρίση του Καθηγητικού Συλλόγου κατά το τέλος της σχολικής χρονιάς αχρηστεύεται το μέρος εκείνο του ποινολογίου ή των πρακτικών των συνεδριών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αργότερα τη σταδιοδρομία του μαθητή.

Κλείνοντας το μέρος αυτό κρίνουμε απαραίτητο να παραθέσουμε κάποιες απόψεις του γυμνασιάρχη Πανίκου Καννάουρου για το θέμα της πειθαρχίας.*

Αναφέρει σχετικά:

“ Η έννοια της **ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ** στα σημερινά σχολεία δοκιμάζεται. Στο παρελθόν τα κρούσματα αμφισβήτησης του σχολείου και η ποικιλία των εκδηλώσεών της ήταν περιορισμένη και φυσιολογική. Στις μέρες μας όλα αυξήθηκαν επικίνδυνα.

Η αυθάδεια όλο και πιο συχνά ξεπερνά τα όρια. Η εριστικότητα γίνεται κύριο γνώρισμα του χαρακτήρα πολλών παιδιών. Η ανυπακοή στους κανονισμούς καθιερώνεται σαν κριτήριο ανάδειξης των “ηγετών” μέσα στη μαθητική κοινότητα.

Όλα αυτά φυσικά δεν είναι το κυρίαρχο στοιχείο στη σχολική ζωή. Θα ήταν άδικο να δοθεί αυτή η εντύπωση. Θα αδικούσε τις μάζες των μαθητών, τη σιωπηρή πλειοψηφία. Επισημαίνεται όμως η μεγέθυνση του φαινομένου που γίνεται όλο και πιο ανησυχητικό. Η πειθαρχία δεν είναι πλέον δεδομένη. Πρέπει να κατακτάται καθημερινά. Οι επισημάνσεις γίνονται για να μην αφεθεί το φαινόμενο να οδηγηθεί σε οριακό σημείο, γιατί θα είναι πλέον αργά.

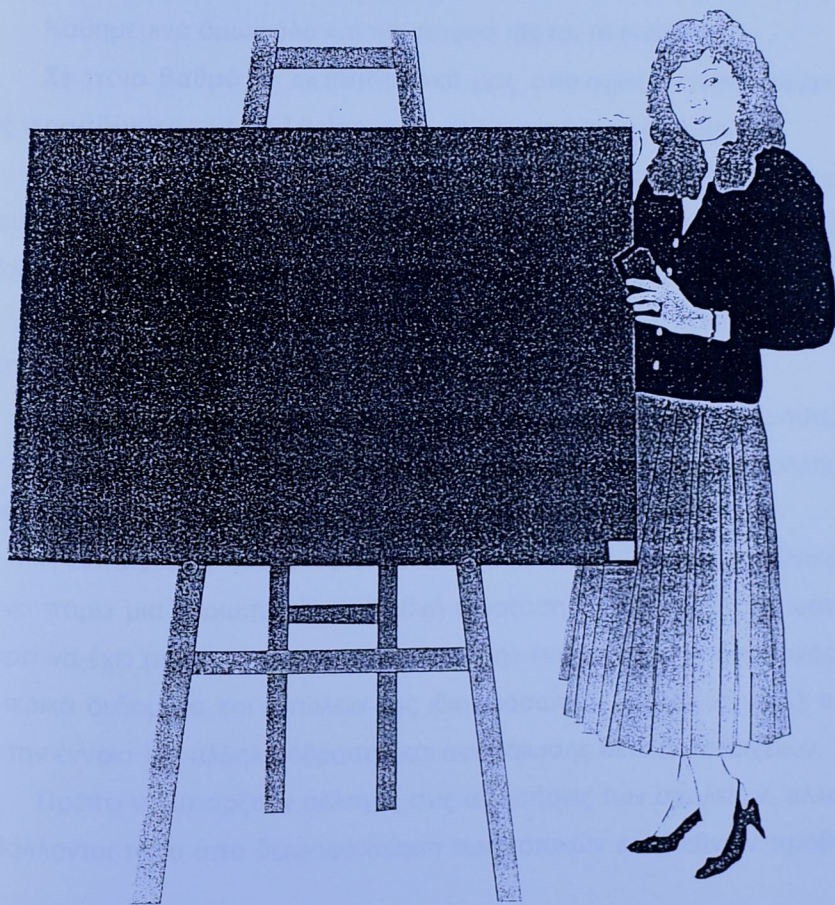
Ποιος ευθύνεται όμως για αυτή την έξαρση της απειθαρχίας;

Οι αιτίες είναι πολλές και οι παράγοντες διάφοροι οι γονείς με την υπερβολική υποστήριξη προς τα παιδιά τους, που πολλές φορές ξεπερνά τα όρια της καλώς νοουμένης “αγάπης» και ενθαρρύνει υπερβολές και ακρότητες ο υπερπροστατευτισμός το ψηλό βιοτικό επίπεδο και τα άφθονα χρήματα που φουσκώνουν τα μυαλά και δίνουν την εντύπωση δύναμης και υπεροχής έναντι οποιασδήποτε αρχής και εξουσίας. Ευθύνονται και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και ιδιαίτερα η τηλεόραση με τα πρότυπα που προτείνουν και την υποστήριξη που παρέχουν σε ποικίλες “ανταρσίες”, αναζητώντας πάντα δικαιολογητικά για τα παιδιά και ευθ’πυνες από το σχολείο.

* Σκέψεις και προβληματισμοί για πιο αποτελεσματική εκπαίδευση, Πανίκου Καννάουρου, γυμνασιάρχη, εφημερίδα Φιλελεύθερος, 5/9/1996.

Φταίμε ακόμη εμείς οι εκπαιδευτικοί που γίναμε πιο ευάλωτοι στις έξωθεν πιέσεις, λιγότερο μαχητικοί στην υπεράσπιση του ορθού και του δίκαιου, με αβαρίες και υποχωρήσεις σε θέματα κανονισμών λειτουργίας του σχολείου.

Απαιτείται, λοιπόν, ανασύνταξη δυνάμεων, προβληματισμός για το που οδηγούμαστε, αποφασιστικότητα εκ μέρους των καθηγητικών συλλόγων και του υπουργείου και πιστή τήρηση των κανονισμών. Η πολλή επιείκεια, που σε τελευταία ανάλυση δεν είναι τίποτε άλλο από αδυναμία, παρεξηγείται και υπονομεύει την ομαλή λειτουργία του σχολείου. Κι αυτό βλάπτει το καλώς νοούμενο συμφέρον όλων.

2.4 ΠΩΣ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΜΕ ΤΑ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η παιδεία είναι η βάση και ο πυρήνας της Εθνικής και Κρατικής μας οντότητας. Αν και σε μια ωφελιμιστική κοινωνία και εποχή, όπως η σημερινή, αυτή η αλήθεια ομολογείται άφοβα και αδίστακτα, γιατί τα κριτήρια της είναι ρηχά και ευτελή, η καταξίωση μετράται με τα πόσα χρήματα κερδίζει κάποιος, εντούτοις όλοι αναγνωρίζουν με ποικίλους τρόπους την αξία της παιδείας. Η μαζικοποίηση στη Μέση Εκπαίδευση, ο αγώνας δρόμου για Πανεπιστημιακές σπουδές, οι μετακπαιδεύσεις που δίνουν και παίρνουν, όλα αυτά συνηγορούν και ενισχύουν την άποψη ότι το κράτος και πολιτεία επενδύουν όλο και περισσότερα χρήματα και ελπίδες σ' αυτό που λέγεται Παιδεία.

Καθημερινά όμως όλο και πιο έντονα τίθεται το ερώτημα;

Σε ποιο βαθμό το εκπαιδευτικό μας σύστημα ανταποκρίνεται θετικά στις προσδοκίες της πολιτείας, των γονιών και των μαθητών;

Σ' αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα ουσιαστικό ρόλο διαδραματίζουν σίγουρα ο βαθμός πειθαρχίας που επικρατεί σε ένα σχολείο, καθώς και οι μέθοδοι μάθησης που μεταχειρίζονται οι εκπαιδευτικοί μας.

Στα σχολεία πρέπει να καλλιεργείται πνεύμα πειθαρχίας, πρέπει να αναπτύσσεται πνεύμα συνεργασίας μεταξύ καθηγητή-μαθητή.

Σε ό,τι αφορά τη μάθηση ο εκπαιδευτικός πρέπει να την προσαρμόζει σε μια ορθή σύγχρονη διδασκαλία και να μην παραμένει προσκολλημένος σε παλαιές ξεπερασμένες μεθόδους.

Η εκπαίδευση πρέπει να επέλθει από τα στενά, ασφυκτικά εθνικά πλαίσια και να πάρει μια ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση. Η έξοδος αυτή, ωστόσο, δεν μπορεί να έχει μονόπλευρο χαρακτήρα με την έννοια της προσαρμογής προς τα εξωτερικά δεδομένα και απώλεια της ιδιοπροσωπίας. Αντίθετα, αυτή πρέπει να έχει την έννοια της αλληλεπίδρασης και αφομοίωσης θετικών στοιχείων.

Πρέπει να υπάρξουν αλλαγές στις απαιτήσεις των σχολείων, αλλαγές που επιβάλλονται τόσο από διαφοροποίηση των τοπικών και διεθνών προβλημάτων

ΟΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

και αναγκών όσο και από τις γενικότερες ανάγκες αποτελεσματικής διαβίωσης σε μια νέα εποχή, που έχει τις δικές της απαιτήσεις.

Επειδή η εκπαίδευση υπερβαίνει σήμερα τα τοπικά και εθνικά όρια, ο διάλογος για εκπαιδευτικά θέματα πρέπει επίσης να υπερβαίνει τα όρια αυτά. Επιβάλλεται σήμερα ο διάλογος μεταξύ των κρατών-μελών που συναποτελούν ευρύτερους συνασπισμούς και ιδεολογίες, διάλογος ο οποίος οδηγεί σε συμμετοχή των κρατών – μελών και ο οποίος προάγει τη συναπόφαση.

Οι πραγματικότητες της εποχής μας και οι ανάγκες της σημερινής κοινωνίας δημιουργούν την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε δεξιότητες όπως: Δημιουργικότητα, αναλυτική και συνθετική σκέψη, κριτική στάση.

Οι επιδιώξεις του σχολείου πρέπει να έχουν πολυλογικό χαρακτήρα και συνεπώς, να είναι τόσο γνωστικής όσο και συναισθηματικής και ψυχοκινητικής υφής. Αυτό σημαίνει πως η εκπαίδευση πρέπει να προωθεί σήμερα ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου.

Οι επιδιώξεις στο γνωστικό τομέα πρέπει να είναι σήμερα ποιοτικά ανώτερες σε σύγκριση με προηγούμενες εποχές. Η συσσώρευση πληροφοριών πρέπει να παραχωρήσει τη θέση της στην κατανόηση της δομής ενός θέματος. Η έμφαση στη μνήμη πρέπει να αντικατασταθεί με την καλλιέργεια ανώτερων νοητικών λειτουργιών. Η έμφαση πρέπει να είναι στη μάθηση, στο διαλέγεσθαι, στην ερμηνεία γεγονότων και στην καλλιέργεια του κριτικού λόγου.

Η μάθηση πρέπει να είναι άσκηση αυτομόρφωσης, η οποία θα επιτρέπει εκπαίδευση δια βίου. Η μαθησιακή προσπάθεια πρέπει να σχετίζεται με προβλήματα του παρόντος και της καθημερινής ζωής και συνεπώς να έχει λειτουργικό και οργανικό χαρακτήρα. Γενικά, οι γνωστικές επιδιώξεις της εκπαίδευσης πρέπει να προάγουν σήμερα ένα πολυλογικό αλφαριθμητισμό, ο οποίος σχετίζεται με δεξιότητα επικοινωνιακού λόγου, αξιοποίηση της νεότερης τεχνολογίας και κατανόηση άλλων πολιτισμών.

Να γίνουμε, όμως πιο συγκεκριμένοι. Η σχολική τάξη αποτελεί κύρια κατάσταση μάθησης και αγωγής. Είναι ταυτόχρονα κοινωνική κατάσταση με ορισμένη δομή στο πλαίσιο της οποίας αναπτύσσονται ορισμένου τύπου ενέργειες και κοινωνικές σχέσεις.

Οι κοινωνικές σχέσεις και οι άλλες δραστηριότητες στην τάξη είναι σημαντικοί συντελεστές στη διαμόρφωση της μαθησιακής συμπεριφοράς. Ένας τέτοιος σημαντικός συντελεστής είναι και η πειθαρχία.

Μπορεί η πειθαρχία να λειτουργήσει ως παράγοντας μάθησης;

Ένα πειθαρχημένο τμήμα μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα από ένα τμήμα με προβλήματα πειθαρχίας. Μπορεί να κάνει θαύματα.

Η πειθαρχία όμως, δεν είναι κάτι που μπορεί να λειτουργήσει απομονωμένα μέσα στα στενά πλαίσια του σχολείου. Όπως αναφέραμε η πειθαρχία είναι κοινωνική αρετή, η οποία πρέπει να χαρακτηρίζει το άτομο, για να υπάρχει στις κοινωνίες γαλήνη και πρόοδος.

Η πρόοδος στη μάθηση και κατά συνέπεια η κάλυψη των στόχων και σκοπών του εκπαιδευτικού μας προγράμματος έχουν άμεση σχέση με την πειθαρχία ή για να είμαστε πιο συγκεκριμένοι εξαρτώνται άμεσα από το βαθμό πειθαρχίας που επικρατεί σ'ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, είτε δημοτικό σχολείο είναι αυτό είτε γυμνάσιο είτε λύκειο.

Η σχολική τάξη είναι μια πραγματικότητα κοινωνική. Αν δε τη δούμε έτσι τότε αποτύχαμε. Γιατί όπως η κοινωνία διέπεται από νόμους, τους οποίους πρέπει να εφαρμόζουμε και το σχολείο και η σχολική τάξη διέπονται από αρχές και κανονισμούς τους οποίους πρέπει να ακολουθούμε.

Ειδικά η πραγματοποίηση της μάθησης απαιτεί συνειδητή στρόφη της προσοχής των μαθητών προς τα αντικείμενα μάθησης. Οι μαθητές πρέπει να συγκεντρώσουν την προσοχή τους σ'αυτά, να εκτελέσουν πράξεις και να δείξουν αποτελέσματα.

Σημαντικός παράγοντας μάθησης είναι εκτός από την πειθαρχία και ο δάσκαλος. Τα τρία αυτά συστατικά στοιχεία είναι αλληλένδετα. **Η πειθαρχία σίγουρα όχι μόνο μπορεί να λειτουργήσει, αλλά είναι βασικός παράγοντας μάθησης.**

Όμως αυτός ο βασικός παράγοντας μάθησης χρειάζεται κάποιον για να τον χρησιμοποιεί, να τον κατευθύνει σωστά. Αυτός ο κάποιος δεν είναι άλλος από τον εκπαιδευτικό.

Ενημερωτικά για το συγκεκριμένο σημείο είναι τα όσα γράφουν στην έρευνά τους οι Μαρνέρου και Κωνταντίνου.* Παραθέτουμε τα σχετικά στοιχεία:

Μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου κατά την άσκηση της παιδαγωγικής διαδικασίας, είναι η ικανότητα του δασκάλου να οδηγήσει τη σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα σε τέτοιο σημείο, ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει και να εφαρμόζει τους νόμους, τους κανόνες, τα ήθη και έθιμα που υπάρχουν στο σχολείο, και όπου κρίνεται αναγκαίο, να μπορεί να τα αλλάζει μέσω της αποκτώμενης πειθαρχίας για θετικότερα αποτελέσματα.

Η πειθαρχία εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από την εσωτερική δυναμικότητα του κάθε μαθητή, κατά δεύτερο δε λόγο από τον ίδιο το δάσκαλο.

Η συμπεριφορά του δασκάλου επιδρά θετικά ή αρνητικά στους μαθητές και γίνεται είτε το θέλει είτε όχι πρότυπο προς μίμηση. Έχει, λοιπόν, υποχρέωση να καταστήσει το μαθητή ικανό να μπορεί να ανήκει σε μια ομάδα μια που αυτό είναι αναγκαίο για να μπορέσει έτσι να αποβάλει το αίσθημα της αποξένωσης και της απομόνωσης που χαρακτηρίζει τον κάθε μαθητή και ιδιαίτερα αυτόν που πηγαίνει για πρώτη φορά στο σχολείο. Η συμβολή του δασκάλου σ' αυτόν τον τομέα παίζει αποφασιστικό ρόλο. Πρέπει ο δάσκαλος να συνεργάζεται με τους μαθητές του, να δημιουργεί χαρούμενη ατμόσφαιρα, να συνεργάζεται με τους συναδέλφους του και με τους γονείς των μαθητών αρμονικά.

Η Κλειώ Παυλίδου (1960) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι “πραγματικός παιδαγωγός – καθηγητής είναι εκείνος που μπορεί να επιτύχει υπακοή, χωρίς να εμπνέει φοβο και ο οποίος δείχνει στο παιδί μια αληθινή αγάπη, που αγρυπνά και σκύβει πάνω του χωρίς υπερευαισθησία και παραχαϊδέματα” (σελ.106).

Μαθητές που αγαπούν και συμπαθούν τον καθηγητή τους πειθαρχούν με ευχαρίστηση στις υποδείξεις και εντολές του και συνεργάζονται στενά μαζί του για κάθε θέμα που αφορά τη μόρφωσή τους.

* *Η πειθαρχία ως παράγοντας μάθησης, Ιούνιος 1993, Λευκωσία.*

Συναισθηματική σχέση καθηγητή και μαθητή

Όλοι πιστεύουμε ότι οι σχέσεις μας με τους μαθητές πρέπει να είναι εγκάρδιες και να ανταποκρίνονται στην κοινωνική ανάγκη των μαθητών, να γίνονται παραδεκτοί από άλλους και ιδιαίτερα από εκείνους που έχουν ξεχωριστή σημασία για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, δηλαδή τους δασκάλους τους.

Όταν μιλάμε, βέβαια, για εγκάρδιες σχέσεις, δεν εννοούμε να μη διαφωνούμε ποτέ με τους μαθητές αλλά με το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μας να τους πείσουμε ότι αισθανόμαστε την ανάγκη να τους βοηθήσουμε αν εξελιχθούν νοητικά και να καλλιεργηθούν συναισθηματικά. Γιατί όλοι, ιδιαίτερα οι εκπαιδευτικοί, γνωρίζουμε πόσο έχει υποβαθμιστεί σήμερα η καλλιέργεια του συναισθήματος στους μαθητές.

Το κυνηγητό της ύλης δεν αφήνει περιθώρια για καποια συναισθηματική ανάσα, που θα ξεκουράσει ψυχικά δασκάλους και μαθητές. Αν θέλουμε όμως, όπως λέει Arbuttle σε μια πολύ ενδιαφέρουσα εργασία του, να βοηθήσουμε τα παιδιά να διαμορφώσουν μια προσωπικότητα που θα ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο και όχι μόνο για τη μηχανή, θα πρέπει να τα μάθουμε όχι μόνο να σκέφτονται, αλλά και να αισθάνονται. Ο Arbuttle στην εργασία του καταλήγει στις παρακάτω σκέψεις:

“ Η πρόοδος της ανθρωπότητας εξαρτιέται πειρισσότερο από το τι ο καθένας αισθάνεται σχετικά με ό,τι σκέφτεται παρά από το τι σκέφτεται σχετικά με αυτό που αισθάνεται. Η ικανότητα, είναι η καλύτερη ένδειξη ότι ανήκει στο ανθρώπινο είδος”.

Εξάλλου η σύγχρονη αγωγή πιστεύει ότι οι εκπαιδευτικοί διατηρούν την πειθαρχία, όταν την επιδιώκουν μέσα σε ατμόσφαιρα συνεργασίας και αλληλοκατανόησης.

Με όλα αυτά είναι πλέον ηλίου φαιινότερον ότι η πειθαρχία είναι βασικότατος παράγοντας μάθησης. Οι δύο έννοιες εξαρτώνται η μια από την άλλη. Εκείνος που θα ρυθμίσει αυτή τη σχέση δεν είναι άλλος από τον εκπαιδευτικό.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το παιδί πολύ εύστοχα μπορεί να χαρακτηριστεί όπως το ζυμάρι που το πλάθουμε. Αν η οικογένεια του, από τα πρώτα χρόνια της ζωής του το μάθει να πειθαρχεί, να σέβεται, να συνεργάζεται, να συνδιαλέγεται, τότε σίγουρα θα συνεχίσει αυτό το δρόμο.

Αν συμβεί το αντίθετο, τότε τα πράγματα θα είναι πολύ δύσκολα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από προβληματικές διαλυμένες οικογένειες προέρχονται παιδιά απείθαρχα με σοβαρά προβλήματα μάθησης.

Τι σημαίνει σήμερα παιδική ηλικία;

Πολύ εύστοχη είναι η απάντηση που δίνει στο άρθρο του “Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση”, ο Γιώργος Ν. Γαλάνης* που αναφέρει:

“ Οι εξειδικευμένοι θεσμοί, του παιδικού σταθμού, του σχολείου, της επαγγελματικής εκπαίδευσης κλπ. βιώνονται από τα παιδιά, ως θέση εργασίας, διότι τα εξαναγκάζουν να αποδεχθούν τους κανόνες και τους όρους τους για να μπορέσουν να γίνουν αποδεκτά και να ενσωματωθούν στο σύστημα”.

Η παιδική ηλικία έπαψε σήμερα να είναι προστατευόμενη φάση ζωής, και όπως στο μεσαίωνα τα παιδιά “μικροί ενήλικες” βρίσκονται κάτω από την πίεση της απόδοσης και επίδοσης του οικογενειακού και κοινωνικού στρες.

Μια επιβεβαίωση της ανυπαρξίας της παιδικής ηλικίας σήμερα είναι η εντόπιση σ’όλο και μεγαλύτερα ποσοστά ασθενειών ενηλίκων σε παιδιά, όπως νευρική, γαστρίτιδα, ημικρανία, έλκος δωδεκακτύλου αλλά και ψυχικές διαταραχές, όπως διαταραχές της επίδοσης, της αντίληψης και σημαντική αύξηση της επιθετικής συμπεριφοράς.

Ήδη σε παιδιά προσχολικής ηλικίας αλλά και σχολικής, η εξάπλωση και η ένταση σωματικής ψυχικής και λεκτικής βίας παίρνει διαστάσεις και μορφές αγριότητας.

* Σύγχρονη εκπαίδευση, τεύχη 82-83, Μάιος – Αύγουστος 1995, “Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση”, Γ.Ν. Γαλάνης, σελίδες 123-130

Παιδική ηλικία σήμερα για πολλά παιδιά σημαίνει να μεγαλώνουν σε ανασφαλείς κοινωνικούς δεσμούς, να ζουν σε μια ανταγωνιστική κοινωνία όπου “μετράει” μόνο η ατομική απόδοση και επίδοση, να περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με καταναλωτικά και ανταγωνιστικά αγαθά.

Να μεγαλώνουν στα μπαλκόνια και τις πυλωτές και σε προκατασκευασμένους χώρους, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα απόκτησης επεξεργασίας και πληροφοριών και προσωπικών εμπειριών.

Οι αντιδράσεις των παιδιών σ’ όλα αυτά, είναι αυτό που θα χαρακτηρίζαμε ίσως, παραβατικότητα, δηλαδή παραβίαση των κανόνων του δικού μας κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού γίνεσθαι. Όμως, τα παιδιά είναι οι κοινωνικοί, πολιτικοί και πολιτισμικοί “σεισμογράφοι”, που με τις αντιδράσεις τους μας επισημαίνουν την ανεπάρκεια της οργάνωσης του κοινωνικού μας συστήματος. Γιατί γράφονται όλα αυτά; Μα για τον απλούστατο λόγο ότι το σχολείο δεν μπορεί να λειτουργήσει μεμονωμένο και ανεξάρτητο. Είναι μέρος της κοινωνίας στην οποία ζούμε. Αν στην κοινωνία επικρατούν η εγκληματικότητα και η αναρχία σίγουρα θα επηρεαστεί και το σχολείο.

Για την αποτελεσματική πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, για παράδειγμα, πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο οι ίδιοι οι μαθητές και το κοινωνικό περιβάλλον που μεγαλώνουν (οικογένεια, ομάδα συνομηλίκων) όσο και οργανωτικές και δομικές συνθήκες.

Τα στοιχεία που παραθέσαμε στα πλαίσια της συγκεκριμένης μελέτης αποδεικνύουν, πέραν πάσης αμφιβολίας **ότι πειθαρχία και μάθηση είναι δύο έννοιες στενά συνδεδεμένες**. Σίγουρα σ’ ένα πειθαρχημένο τμήμα, σε μια πειθαρχημένη τάξη το έδαφος για μάθηση είναι ανοικτό. Τεράστιες θα είναι οι δυσκολίες σ’ ένα τμήμα με εντελώς αντίθετα χαρακτηριστικά. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην καλλιέργεια μαθησιακού κλίματος, στην αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων πειθαρχίας είναι τεράστιος. Ειδικά για το τελευταίο πιστεύουμε ότι μπορούν να γίνουν πολλά. Και ο ρόλος της πολιτείας και ειδικά του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είναι τεράστιος.

Τι μπορεί να κάνει η επίσημη πλευρά;

Παραθέτουμε μερικές εισηγήσεις:

1. Στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς να παρέχονται στα Πανεπιστήμια γνώσεις για την επίλυση σχολικών διαφορών, τρόπου συμπεριφοράς για “δύσκολους” μαθητές και περισσότερη προσοχή στην παιδαγωγική εκπαίδευση και την εξέλιξη της προσωπικότητας.
2. Καθιέρωση του ειδικού συμβουλευτικού συστήματος σε κάθε σχολείο και ειδική μετεκπαίδευση των δασκάλων (π.χ. δάσκαλοι για παροχή συμβουλών σχετικά με τα ναρκωτικά)
3. Να καθιερωθεί και να στελεχωθεί η υπηρεσία του σχολικού ψυχολόγου με εξειδικευμένο προσωπικό (π.χ. κοινωνικό λειτουργό, κοινωνικό παιδαγωγό) σε κάθε σχολείο ή τουλάχιστον σε επίπεδο κοινότητας ή δήμου.
4. Επεξεργασία προγραμμάτων για τη μετεκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όχι για παροχή γνώσεων “επιβολής της τάξης” αλλά γνώσεων προώθησης του διαλόγου με τους μαθητές.
5. Επεξεργασία και προώθηση προγραμμάτων εγκληματοπροληπτικής εκπαίδευσης για μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς.
6. Αποφυγή του στιγματισμού και δημιουργία κλίματος αλληλεγγύης, συνεργασίας και κατανόησης, καθιστώντας το σχολείο πιο ελκυστικό.
7. Εισαγωγή ειδικών μαθημάτων στο σχολείο, όπως εγκληματολογία, κοινωνιολογία, ποινικό δίκαιο και ιδιαίτερα εκείνο το τμήμα που αφορά την πρόληψη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
8. Περιβαλλοντική αγωγή και αγωγή ειρήνης.

* “Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση”, Γ. Ν. Γαλάνη, σελ. 123-130.

9. Αλλαγή τρόπου διδασκαλίας των μαθημάτων, κατάργηση της από έδρας διδασκαλίας, χρησιμοποίηση νέων μεθόδων μάθησης και διδασκαλίας και διδακτική αξιοποίηση των νέων μέσων επικοινωνίας. Ενίσχυση της κριτικής σκέψης, της συλλογικής εργασίας και δημιουργικότητας των μαθητών.
10. Καθιέρωση της αισθητικής και καλλιτεχνικής παιδείας στα σχολεία με έμφαση στην ανθρωπιστική παιδεία.
11. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή των νέων σχολικών κτιρίων να εξυπηρετεί τις ανάγκες των μαθητών και να εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον.
12. Τέλος, αν δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα απ' όλα αυτά για τα παιδιά μας, ας αλλάξουμε τουλάχιστον τις αντιλήψεις μας και τη στάση μας απέναντι τους. Τα παιδιά μας όπως αναφέρει ο Γ.Ν. Γαλάνης* έχουν και όνειρα και ελπίδες και αξίες και οράματα. Το σύνθημα, "Ψωμί, παιδεία, ελευθερία" εξακολουθεί να παραμένει επίκαιρο. Μας το απέδειξαν άλλωστε με τις προκαταλήψεις για καλύτερη παιδεία, δεν αντικαταστάθηκε από "ψωμί, παιδεία, καφετερία", όπως ίσως νομίζουμε.

Τα προβλήματα των νέων δεν είναι δικά τους προβλήματα, είναι προβλήματα που τους κληρονόμησε η κοινωνία των ενηλίκων, η δική μας κοινωνία. Γι' αυτό ας ψάξουμε ο καθένας μέσα του και θα βρούμε καλύτερα τις αιτίες που οδηγούν τους νέους σε αντικοινωνική συμπεριφορά.

Καλά είναι όλα αυτά, αλλά θα επαναλάβουμε κάτι. Αν ο δάσκαλος δε διαδραματίσει το δικό του ρόλο σωστά, τότε τίποτε δεν μας σώζει.

* "Αξιολόγηση και ψυχολογική βία στο σχολείο", Μαρίας Ράπτη, *Σύγχρονη εκπαίδευση*, Τεύχη 82-83, σελ. 131-136.

Κάθε δάσκαλος, όπως γράφει σε σχετικό άρθρο της η Μαρία Ράπτη* πρέπει να σκεφτεί μέχρι ποιο σημείο γίνεται άθελά του, αναπαραγωγός των κοινωνικών τάξεων, ευνοώντας τους κοινωνικά προνομιούχους και καταδικάζοντας τους αδύνατους, που προέρχονται συνήθως από κατώτερα στρώματα. Σίγουρα αν ο δάσκαλος ενεργεί με αυτό τον τρόπο, όσοι “καταδικάζονται” από αυτόν θα του δημιουργούν πειθαρχικά προβλήματα και το μαθησιακό του έργο θα είναι πολύ δύσκολο”.

Τα πειθαρχικά προβλήματα αποδεδειγμένα οδηγούν στη σχολική αποτυχία, δηλαδή στη δυσκολία του μαθητή να ανταποκριθεί στα αναμενόμενα επίπεδα μάθησης και συμπεριφοράς, όπως αυτά ορίζονται για μια ορισμένη ηλικία παιδιών και για μια ορισμένη σχολική τάξη από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Από την άλλη το θέμα μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα. Τα μαθησιακά προβλήματα, η σχολική αποτυχία γενικά, οδηγούν στα πειθαρχικά προβλήματα και κατ'επέκταση στη νεανική παραβατικότητα. Στην περίπτωση αυτή το έργο του εκπαιδευτικού γίνεται ακόμη πιο δύσκολο, ενώ ο ρόλος τον οποίο θα πρέπει να διαδραματίσει ακόμη πιο σημαντικός.

Όλα αυτά αναδεικνύουν το σχολείο σε σημαντικό παράγοντα για την πρόληψη και αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας.

Μπορεί όμως, το σχολείο με τον τρόπο που λειτουργεί να διαδραματίσει σωστά το ρόλο αυτό;

Φοβούμαστε πως όχι. Πρέπει να γίνουν πολλά, ειδικά προς την κατεύθυνση της οργάνωσης των σημερινών σχολείων, όπως μικρότερος αριθμός μαθητών, επαναθεώρηση των κανόνων τιμωρίας και γενικά των κανονισμών λειτουργίας των σχολείων, συμμετοχή – ουσιαστική, όχι όπως λειτουργεί σήμερα – των μαθητών στις αποφάσεις διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου, διοργάνωση κοινοτικής ζωής με δημιουργικές δραστηριότητες και ζεστό, φιλικό κλίμα που θα ενισχύουν την αυτοεκτίμηση των μαθητών, προγράμματα αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας και άλλα πολλά.

* “Ψυχολογία και εκπαίδευση”, Λευκωσία 1987, “Το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας: Σύγκριση αγοριών και κοριτσιών”, Νίκη Θωμά, σελ. 81-82.

Περαιτέρω να αναφέρουμε ότι ειδικά για τις μικρότερες τάξεις του γυμνασίου, όπως αποδεικνύει και η δική μας πείρα στα σχολεία τα αγόρια είναι πιο ζωντανά, επιθετικά και δημιουργούν πιο πολλά προβλήματα πειθαρχίας.

Σ' αυτό ίσως να οφείλεται και το γεγονός ότι περισσότερα αγόρια στις πρώτες δύο τάξεις του γυμνασίου αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας.

Δεν είναι του παρόντος να εξηγηθούν οι λόγοι του φαινομένου αυτού. Όπως αναφέρει και η εκπαιδευτική ψυχολόγος Νίκη Θωμά* "εκείνο που είναι σημαντικό είναι να ξεπεράσουμε ως κοινωνία τους παράγοντες που περιορίζουν τα κορίτσια και τ' αγόρια σε ορισμένους ρόλους και αποτελούν εμπόδια στην πνευματική τους ανάπτυξη.

Να επηρεάσουμε την εκπαίδευση, ώστε όλες τις χαμηλές επιδόσεις να τις φροντίσουμε στο μέτρο του δυνατού, δίνοντας και δυνατότητες εξελίξεως στους μαθητές που προχώρησαν, εξατομικεύοντας και διαβαθμίζοντας την ύλη μας, κοιτάζοντας την ηλικία εισδοχής των παιδιών στο σχολείο, ξεπερνώντας την προκατάληψη ότι τ' αγόρια θα προοδεύσουν σε ένα παρά σε άλλο, και τα κορίτσια αντίστοιχα, γιατί τα δεδομένα δεν συνηγορούν σ' αυτό.

Μ' αυτό τον τρόπο προλαμβάνουμε και απαμβλύνουμε τα τραύματα που συνδέονται με τις αποτυχίες στην επίδοση, τόσο συχνά στα Μαθηματικά για τα κορίτσια, όσο συχνές στα Ελληνικά για τ' αγόρια".

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό και ουσιαστικά και τη μελέτη μας να πούμε και δύο λόγια για το ρόλο της οικογένειας, η οποία μπορεί να διαδραματίσει το δικό της σημαντικό ρόλο στον τομέα αυτό. Η κυπριακή οικογένεια έχει ακόμη, τη δομή που απαιτείται, ώστε να επηρεάζει με την παρεμβολή της, τη συμπεριφορά των παιδιών της. Κατά συνέπεια έχει τεράστια, σημασία η συνεργασία σχολείου-οικογένειας για την άμβλυνση του προβλήματος της απειθαρχίας στα σχολεία και της καλλιέργειας μαθησιακού κλίματος.

3. ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Μάθηση και πειθαρχία μπορούν να πετύχουν θαύματα. Μπορούν να υπερπηδήσουν προβλήματα και να θέσουν τις βάσεις στο σχολείο για μια ευνοούμενη κοινωνία, χωρίς αντικοινωνική συμπεριφορά και άλλα προβλήματα.

3. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο μεγάλος Έλληνας ιστορικός Ξενοφών τόνιζε χαρακτηριστικά ότι **“η πειθαρχία είναι μεγάλο καλό, για να μπορεί ο άνθρωπος να κάνει καλά έργα”**, ενώ ο τραγικός ποιητής Σοφοκλής από την πλευρά του υπογράμμιζε ότι **“δεν υπάρχει μεγαλύτερο κακό από την έλλειψη πειθαρχίας, την αναρχία. Αυτή είναι ικανή να καταστρέψει ολόκληρα κράτη”**.

“ Τίποτε τρομερότερο απ’την αμάθεια” τόνιζε ο Γκαίτε, ενώ ο Πλίνιος είπε **το γνωστό μεγαλιώδες: “Όποιος γνωρίζει να ακούει τους άλλους, σημαίνει ότι έχει μάθει πολλά”**.

Όλα αυτά και άλλα πολλά που λέχθηκαν κατά καιρούς από τα στόματα των αρχαίων μας προγόνων και μεγάλων ανδρών της ανθρωπότητας αποδεικνύουν την τεράστια σημασία που έχουν στη ζωή μας η πειθαρχία και η μάθηση, δύο έννοιες άμεσα συνδεδεμένες, με διαχρονική αξία.

Είναι οι έννοιες που θα επηρεάσουν θετικά το κλίμα μέσα στο οποίο η σχολική τάξη θα βαδίζει προς την πρόοδο και την ευημερία. Γιατί το ψυχολογικό κλίμα της τάξης είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τη σχολική και κοινωνική μάθηση και την ψυχική υγεία των μαθητών μας.

Ποιος είναι αυτός που θα κληθεί να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα; Μα φυσικά ο εκπαιδευτικός. Είναι γι’αυτό που στα πλαίσια αυτής της μελέτης τονίσαμε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικότετος στην αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων που παρουσιάζονται στην τάξη από τη μια και στην καλλιέργεια κατάλληλου μαθησιακού κλίματος από την άλλη.

Ο τρόπος αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων έχει τεράστια σημασία. Λανθασμένοι χειρισμοί είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσουν σε αντικοινωνική συμπεριφορά και αναρχία.

Η πειθαρχία έχει μεγαλύτερη αξία και σημασία, όταν είναι **αυτοπειθαρχία**, δηλαδή είναι πειθαρχία που προέρχεται από την ελεύθερη βούληση του ανθρώπου, από τον αυτοσεβασμό και από τον αυτοέλεγχο και όχι από εξαναγκασμό ή φόβο. (Περικλέους Επιτάφιος Κεφ. 37,3).

Η άποψη ότι “οι σύγχρονες αντιλήψεις για την πειθαρχία οδηγούν στη διαμόρφωση ανεύθυνων, ανυπάκουων, αρνητικών και γενικά ατόμων που τίποτε δε σέβονται”, δεν ευσταθεί.

Τα παιδιά, οι έφηβοι και οι νέοι κάτω από συνθήκες ελευθερίας, πειραματισμού και μάθησης, είναι φυσικό να πέφτουν σε σφάλματα τα οποία, όμως αν αντιμετωπιστούν σωστά, συμβάλλουν στη διαμόρφωση πιο ολοκληρωμένων και πραγματικά υπεύθυνων πολιτών.

Για όλα αυτά το άλφα και το ωμέγα είναι ο δάσκαλος. Και όπως έλεγε και ο μεγάλος δάσκαλος Παπανούτσος: “ Αλίμονο στο δάσκαλο, που επιδιώκει με φόβο να κερδίσει την εκτίμηση των μαθητών ή με το χάδι τη συμπάθεια τους...! Τον θέλουν άνθρωπο άψογο, σωστό, δίκαιο”.

Ας κατευθύνουμε, λοιπόν, τα παιδιά σε δημιουργικές ενασχολήσεις και ας εκμεταλλευτούμε το ισχυρό κοινωνικό τους αίσθημα, την ανάγκη τους, δηλαδή να ανήκουν, έτσι ώστε η επίλυση των πειθαρχικών προβλημάτων να γίνεται μέσα από την ομαδική συζήτηση και ζωή. Η λογική, λοιπόν, συζήτηση με τους μαθητές και η υπεύθυνη συμμετοχή τους στη ζωή της τάξης και του σχολείου, αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της πειθαρχίας στην τάξη.

Και μια πειθαρχημένη τάξη δεν μπορεί να οδηγήσει σε κανένα άλλο δρόμο εκτός από τον δρόμο της μάθησης και κατ'επέκταση στο δρόμο της προόδου και της ευημερίας.

5. ΠΙΝΑΚΑΣ 1

5.1 Αρχαία ρητά και γνωμικά

1. Το πείθεσθαι μέγιστον αγαθόν ἐστὶ καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν στρατιά καὶ ἐν οἴκῳ
(= Ἡ πειθαρχία εἶναι τὸ πιο μεγάλο αγαθό καὶ γιὰ τὴν πολιτεία καὶ γιὰ τὸ
στρατό καὶ γιὰ τὴν οἰκογένεια)

Ξενοφών

2. Πειθαρχία ἐστὶ τῆς εὐπραξίας μήτηρ. (= Ἡ πειθαρχία εἶναι μητέρα τῆς
εὐτυχίας)

Αἰσχύλος

3. Ἄρχουσιν εἴκε. (= Νὰ υπακούς στους ἄρχοντες)

Περίανδρος

4. Κάλλιστόν ἐστὶ μάθημα καὶ χρησιμώτατον τὸ πειθαρχεῖν τοῖς η̅γουμένοι.
(= Εἶναι πολὺ ωραῖο καὶ πολὺ ωφέλιμο μάθημα τὸ νὰ πειθαρχεῖ κανεὶς στους
ἄρχοντες).

Πλούταρχος

5. Κλύειν τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα χρὴ τοῖς ἐν τέλει. (= Πρέπει ὁ καλὸς πολίτης νὰ
υπακοῦει στους ἄρχοντες).

Σόλων

6. Τεκμήριον ἀρετῆς ἐστὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις. (= Εἶναι ἀπόδειξη ἀρετῆς ἡ
Πειθαρχία στους νόμους).

Ἰώσηπος

7. Εἴαν οἱ μὲν πολῖται τοῖς ἄρχουσι πείθωνται, οἱ δὲ ἄρχοντες τοῖς νόμοις, αἱ
πόλεις ἀρίστα οἰκούνται. (= Ἀν οἱ πολῖτες υπακούουν στους ἄρχοντες καὶ οἱ
ἄρχοντες στους νόμους, οἱ πόλεις διοικούνται με τὸν καλύτερο τρόπο).

Ξενοφών

8. Ἀναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἐστὶ κακόν. (= Δεν ὑπάρχει μεγαλύτερο κακὸ ἀπὸ τὴν
ἀναρχία).

Σοφοκλῆς

9. Δεῖ τὸν πολίτην τὸν αγαθὸν ἐπίστασθαι καὶ δύνασθαι καὶ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν.
(= Πρέπει ὁ καλὸς πολίτης νὰ γνωρίζει καλὰ καὶ νὰ μπορεῖ καὶ νὰ κυβερνάται
καὶ νὰ κυβερνά).

Αριστοτέλης

5.2 Γνώμες μεγάλων ανδρών

1. Η πειθαρχία είναι μεγάλο καλό, για να μπορεί ο άνθρωπος να κάνει καλά έργα.

Ξενοφών

2. Αυτό που σώζει μια πολιτεία είναι η πειθαρχία και η υποταγή των πολιτών της στους πάτριους νόμους.

Ευριπίδης

3. Μια αυστηρή πειθαρχία, κυριαρχεί σ' όλη τη φύση.

Σπένσερ

4. Η πειθαρχία είναι το θεμέλιο ενός στρατού.

Φον Μόλτκε

5. Ένα κράτος κινδυνεύει περισσότερο από τους πολίτες του, όταν δεν πειθαρχούν, παρά από τον εχθρό του.

Σπινόζα

6. Όλα είναι πειθαρχία.

Θεμιστοκλής

7. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο κακό από την έλλειψη πειθαρχίας, την αναρχία. Αυτή είναι ικανή να καταστρέψει ολόκληρα κράτη

Σοφοκλής

6.ΠΙΝΑΚΑΣ 2**6.1 Αρχαία, ρητά, γνωμικά**

1. Πάντες οι άνθρωποι που ειδέναι ορέγονται φύσει (= Όλοι οι άνθρωποι από τη φύση τους έχουν όρεξη να μάθουν).

Αριστοτέλης

2. Οψιμαθή είναι μάλλον ή αμαθή. (= Καλύτερα να διδάσκεται και σε προχωρημένη ηλικία παρά να μείνεις αγράμματος)

Κλεόβουλος

3. Εάν ης φιλομαθής, έσει πολυμαθής. (= Εάν είσαι μελετηρός, πολλά θα μάθεις).

Ισοκράτης

4. Τα μεν καλά χρήματα τοις πόνοις ή μάθησις εξεργάζεται, τα δ' αischρά άνευ πόνων αυτόματα καρπούται. (= Τα καλά τα δίνει στον άνθρωπο η μάθηση με κόπο, ενώ τα κακά τα χαίρεται κανείς μόνος του, χωρίς να κοπιάσει)

Δημόκριτος

5. Πολυμαθή ή αμαθή. (= Προτιμότερη η πολυμάθεια από την αμάθεια).

Λουκιανός

6. Κρύπτειν αμαθίην κρέσσον ή εις το μέσον φέρειν. (= Καλύτερα να κρύβεις, παρά να φανερώνεις την αμάθειά σου)

Ηράκλειτος

7. Πάθει μάθος. (= Από τα παθήματα, προέρχεται η μάθηση, η γνώση)

Αισχύλος

8. Μάθει γαρ τοις φρένας αύξει. (= Η μάθηση πραγματικά καλλιεργεί τη σκέψη).

Εμπεδοκλής

9. Άμεινον επαίτην ή απαίδευτον είναο ο μεν γαρ χρημάτων, ο δ' άνθρωπισμού δέεται. (= Καλύτερα ζητιάνος, παρά αμόρφωτος γιατί ο πρώτος έχει ανάγκη από χρήματα, ενώ ο δεύτερος από ανθρωπιιά).

Αρίστιππος

6.2 Παροιμίες

1. Κάλλιο γνώση παρά γρόσι.
2. Σπίτι χωρίς βιβλία, δωμάτιο χωρίς παράθυρο.
3. Όσο ζει κανείς μαθαίνει.
4. Μικρός δεν έμαθες, μεγάλος μην ελπίζεις.

6.3 Γνώμες μεγάλων ανδρών

1. Όποιος γνωρίζει να ακούει τους άλλους, σημαίνει ότι έχει μάθει πολλά.

Πλίνιος

2. Η μάθηση σε όσους ευτυχούν είναι στολίδι και σε όσους ατυχούν είναι καταφύγιο.

Δημόκριτος

3. Λιγότερο κουραστικός τρόπος για να μάθει κανείς, είναι να ακούει.

Μοντεσκιέ

4. Οι αρετές του ανθρώπου αυξάνονται με τη μελέτη και την άσκηση.

Σωκράτης

5. Τίποτε τρομερότερο απ' την αμάθεια.

Γκαίτε

6. Πρέπει να σπουδάσει κανείς πολύ για να μάθει ότι ξέρει πολύ λίγα.

Σπουρτζεόν

7. Αυτός που ανοίγει ένα σχολείο, είναι σαν να κλείνει μια φυλακή.

Β. Ουγκό

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Λεξικό αναπτυγμένων εννοιών. (Π-Ω, σελ. 51-55 και Ε-Ο, σελ. 343-346).
2. Η Ευρωπαϊκή διάσταση για εκπαιδευτικούς, Υπ. Παιδείας και Πολιτισμού, Λ/σία 9/12/1996, σελ. 6.
3. Η παιδεία μας σήμερα, Υπ. Παιδείας: 1992, σελ. 18-21).
4. Μαρνέρου – Στρουβάλη Θεοδώρας, Κωνσταντίνου, Ιάσωνος ελένης, “ Η πειθαρχία ως παράγοντας μάθησης”. Πρόληψη και αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων στο σχολείο, Ιούνιος 1993, Λευκωσία.
5. Ιωαννίδου – Κουτσελίνη Μαίρης, Η διδασκαλία σε τάξεις μεικτής ικανότητας: Προβληματική κατά την έκθεση της ΟΥΝΕΣΚΟ, εφημερίδα “Σημερινή”, Κυριακή 13 Ιουλίου, 1997.
6. Ρήγα Α9. Αντωνίου, ~~Αναπληρωτή~~ καθηγητή Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Παιδαγωγική Επιστήμη, Διαχρονική Παρουσίαση και Κριτική θεώρηση της Αγωγής, Αθήνα 1993, σελ. 183-184.
7. Γαλάνη Ν., Παραβατικότητα μαθητών και προληπτική εκπαίδευση, περιοδικό “Σύγχρονη Εκπαίδευση”, Μάιος – Αυγустος 1995.
8. Εφημερίδα το “ΒΗΜΑ”, 14 Ιουνίου 1994, σελ. Α42 (52).
9. Τζιόγκουρου Χ., κλινικού ψυχολόγου, “ Επιπτώσεις της τουρκικής εισβολής στα παιδιά της Κύπρου”, “ Η ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού και τα προβλήματα της” Πρακτικά Α. Ψυχολογικού συνεδρίου Κύπρου, σελ. 19-20.
10. Γιάγκου Νίκης, “ Η συμπεριφορά μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης, όπως παρουσιάζεται στα βιβλία πειθαρχικών παραπτωμάτων των σχολείων και σε σύγκριση με τις αντιλήψεις των διευθυντών, των εκπαιδευτικών και των μαθητών”, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία 1991.
11. Ενοποιημένη Εκπαιδευτική Νομοθεσία, έκδοση ΟΕΛΜΕΚ, Κύπρος 1994.
12. Καννάουρου Πανίκου, γυμνασιάρχη, Σκέψεις και προβληματισμοί για πιο αποτελεσματική εκπαίδευση, εφημερίδα Φιλελεύθερος, 5/9/1996.
13. Ράπτη Μαρίας,” Αξιολόγηση και ψυχολογική βία στο σχολείο”, “ Σύγχρονη εκπαίδευση”, τεύχη 82-83, σελ. 131-136.
14. Θωμά Νίκης, “ Ψυχολογία και εκπαίδευση”, Λευκωσία 1987, “ Το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας: Σύγκριση αγοριών και κοριτσιών”, σελ. 81-82.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Καροκωτίου Παύλου 957705

* 6 9 4 7 *

HJ

